

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Metodicko-pedagogické centrum

Národný projekt

OBRÁZKOVÝ ABECEDÁR

SÚBOR PRACOVNÝCH KARIET NA ROZVÍJANIE
KOMUNIKATÍVNYCH KOMPETENCIÍ
U DETÍ PREDŠKOLSKÉHO VEKU

Mária Srnková

Meno autora:	Mária Srnová
Názov publikácie:	Obrázkový abecedár – Súbor pracovných kariet na rozvíjanie komunikatívnych kompetencií u detí predškolského veku
Recenzenti:	PaedDr. Milena Lipnická, PhD. Mgr. Michaela Vargová, PhD.
Jazyková úprava:	Netto SK, s. r. o.
Vydavateľ:	Metodicko-pedagogické centrum
Rok vydania:	2014
ISBN:	978-80-8052-865-2

OBSAH:

1 Úvod	4
2 Základné pojmy	5
3 Vývin reči z pohľadu rozvíjania jazykových rovín u detí predškolského veku.....	7
4 Faktory ovplyvňujúce foneticko-fonologickú rovinu jazyka.....	11
4.1 Obratnosť rečových orgánov.....	11
4.2 Schopnosť fonematickej diferenciacie	12
4.3 Komunikačný zámer	15
5 Rozvíjanie reči v procese edukácie v materskej škole.....	17
5.1 Úloha pedagóga v rozvíjaní komunikačných kompetencií v materskej škole.....	17
6 Možnosti rozvíjania komunikačných zručností u detí v materských školách.....	19
6.1 Prípravné dychové, hlasové a artikulačné cvičenia.....	19
6.2 Rozvíjanie fonematického vnímania a fonematickej diferenciacie	20
6.3 Zdokonaľovanie gramatickej správnosti rečového prejavu a rozvíjanie povedomia o gramatickej stavbe jazyka	21
7 Využitie metodického materiálu a súboru pracovných kariet Obrázkový abecedár v rozvíjaní komunikačných zručností	22
8 Všeobecné metodické pokyny a odporúčania pri práci s pracovnými kartami	24
Literatúra	29
Prílohy: Obsahové zameranie kariet pre deti.....	30
Obsahové zameranie kariet pre pedagógov	37
Obrázkový abecedár – pracovné karty.....	46

1 ÚVOD

Obrázkový abecedár je súbor pracovných kariet určených pre 4- až 6-ročné deti materských škôl.

Jeho cieľom je rozvíjať komunikatívne spôsobilosti detí.

V zmysluplnej hre so slovami pod vedením pedagóga deti postupujú podľa úloh napísaných v ľavom hornom okraji karty. Úlohy sú zamerané na rozvíjanie aktívnej slovnej zásoby, tvorivosti v rečovom prejave, správnu artikuláciu hlások a hláskových skupín, fonemický sluch a analyticko-syntetické činnosti so slovami.

Obsahové zameranie a ciele rozvoja komunikačných schopností dieťaťa sú uvedené na zadnej strane karty. Obrázky sú cielene zostavené v tvare veľkých tlačných písmen slovenskej abecedy, s ktorou sa deti nepriamo postupne zoznamujú. Precvičovaná hláska sa v súbore obrázkov nachádza na začiatku slova, vo vnútri a na konci slova. Pomenúvaním predmetov, vecí, zvierat a činností sú deti stimulované k rečovej aktivite a samostatnosti v riešení úloh.

Rozlišovaním jednotlivých hlások v slovách, vyhľadávaním slov, ktoré sa začínajú a končia tou istou hláskou, sa u detí rozvíja schopnosť hláskovej diferenciacie a predčitateľskej gramotnosti.

Na základe fonemického sluchu dokážu v hre s pracovnými kartami uplatniť analyticko-syntetickú schopnosť a činnosti so slovami. Zároveň sa u nich rozvíja vizuálna pamäť a predstavivosť.

Súbor kariet môžu pedagógovia využiť nielen v rámci edukačnej aktivity, ale aj v hrových činnostiach plánovaných s konkrétnym didaktickým zámerom v priebehu dňa.

Vhodné je ich využitie v rámci pedagogickej diagnostiky na zisťovanie úrovne jazykového prejavu dieťaťa a úrovne fonemického sluchu a pri realizácii individuálnych rozvíjajúcich programov pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Mária Srnková

2 ZÁKLADNÉ POJMY

Súbor pracovných kariet je edukačná pomôcka, prostredníctvom ktorej môže pedagóg nasmerovať svoje pôsobenie v materskej škole predovšetkým na rozvíjanie správnej artikulácie hlások a hláskových skupín a rozvíjanie fonematického sluchu u detí predškolského veku. Ich osvojenie je predpokladom bezproblémovej komunikácie a úspešného zvládnutia základov písania a čítania v škole.

Komunikácia je jedna z najdôležitejších ľudských schopností, ktorá posunula človeka na vyššiu úroveň mysliacej bytosti a je nielen hraničnou zónou medzi človekom a živočíšnou ríšou, ale aj schopnosťou, vďaka ktorej sa ľudstvo usiluje o nadviazanie kontaktu s iným svetom.

K tomu, aby dieťa s ostatnými ľuďmi mohlo komunikovať, potrebuje dobre rozvinutú komunikačnú schopnosť. Jej narušenie je mnohokrát prekážkou v edukácii i socializácii dieťaťa.

Komunikačná kompetencia je spôsobilosť vlastnej komunikácie a u detí predškolského veku znamená, že dieťa má ovládať sústavu jazykových pravidiel, ktorá je základom vzniku jazykového prejavu.

Predpokladom je, že na konci predškolského veku vie dieťa gramaticky správne a zrozumiteľne vyjadriť svoje myšlienky, názory a osvojené poznatky a v komunikácii používa spisovnú podobu materinského jazyka.

Najdokonalejší nástroj na vyjadrenie myšlienok je **reč**. Pre vývin dieťaťa má mimoriadny význam, pretože ovplyvňuje kvalitu myslenia, poznávania, učenia, jeho orientáciu a bytie v spoločnosti. Aby mohlo dieťa prejaviť, čo si myslí, cíti, čo chce alebo nechce, dať najavo, aké má potreby, musí sa vedieť vyjadriť. Reč je dôležitá na nadviazanie kontaktu a socializáciu dieťaťa v skupine. Dieťa, ktoré nehovorí alebo hovorí nezrozumiteľne, je v nevýhode, je frustrované, že mu okolie nerozumie. Nie je preto výnimočné, že miesto slov používa reč tela (buchne, strčí), že sa hnevá a často podlieha afektívnym záchvatom. Iným dôsledkom rečového hendikepu môže byť stiahnutie sa do seba, stránenie sa, pocity nepochopenia, krivdy, strach z komunikácie a rečový negativizmus (Bednářová, Šmardová, 2007).

Plnohodnotná reč má veľký význam predovšetkým pri úspešnom začlenení dieťaťa do ďalšieho vzdelávania v škole. Reč úzko súvisí s myslením a je dôležitým kritériom, prejavom vývojovej úrovne (intelektu). Dieťa, ktorého reč je zvukovo čistá a správna, ľahko vstupuje do kontaktu s ľuďmi, ktorí ho obklopujú. Naproti tomu dieťa, u ktorého je reč nejasná, ťažko zrozumiteľná, má v dorozumívaní a utváraní sociálnych vzťahov značné obmedzenia.

Preto je dôležité, aby deti ešte pred vstupom do základnej školy mali osvojenú správnu výslovnosť jednotlivých hlások, aby boli schopné počúvať, diferencovať a vyčleňovať fonémy ako najmenšie funkčné jednotky jazyka, ktoré môžu rozlišovať význam a tvar slova (Antušeková, 1989).

3 VÝVIN REČI Z POHĽADU ROZVÍJANIA JAZYKOVÝCH ROVÍN U DETÍ V PREDŠKOLSKOM OBDOBÍ

I napriek tomu, že komunikačná schopnosť človeka sa vyvíja a zdokonaľuje po celý život, obdobie predškolského veku má dominantné postavenie.

Kľúčovým obdobím, v ktorom proces osvojovania reči prebieha, je obdobie do 6. roku a najvýraznejšie vývinové tempo je v období do troch rokov dieťaťa.

V tomto období nastáva u detí prudký vývin reči a jej kvantitatívne i kvalitatívne zdokonaľovanie.

Verbálny prejav dieťaťa odráža úroveň intelektu. Náročné myšlienkové operácie a rozširujúca sa slovná zásoba môžu spôsobiť problémy v komunikácii. Ak sa k tomu pridajú ostatné faktory, ako napríklad motorická neobratnosť rečových orgánov, celková nezrelosť centrálného nervového systému a deficity vo fonematickom sluchu, dieťa môže mať v komunikácii problémy.

V závislosti od činiteľov podmieňujúcich vývin reči sa dieťa vedome učí uplatňovať systém výrazových a komunikačných prostriedkov v štyroch základných rovinách:

- foneticko-fonologickej,
- lexikálno-sémantickej,
- morfológicko-syntactickej,
- pragmatickej.

Pri charakteristike rečového vývinu dieťaťa sa využívajú poznatky o úrovni všetkých jazykových rovín, ktoré sa navzájom prelínajú a ich vývin v jednotlivých časových úsekoch prebieha súčasne.

Foneticko-fonologická rovina

Ide o sluchové rozlišovanie hlások a ich výslovnosť (fonematickú diferenciaciu a artikuláciu).

Spomedzi jednotlivých jazykových rovín možno túto rovinu sledovať najskôr, už čoskoro po narodení dieťaťa. Už po 7. týždni života sa do kriku dieťaťa začínajú postupne včleňovať spoluhláskové zvuky.

Významným momentom je obdobie prechodu z pudového džavotania na napodobňujúce, cca v 6. – 8. mesiaci života. Na tomto stupni vývinu sa vplyvom napodobňovania zvuky menia na hlásky materinského jazyka. Preto až od tohto štádia reči možno hovoriť o vývine

výslovnosti v pravom slova zmysle. Zvuky, ktoré dieťa dovedy produkovalo, nemožno klasifikovať ako skutočné hlásky materinského jazyka, lebo ich dieťa prejavovalo pudovo, bez vedomej sluchovej a zrakovej kontroly. Bádateľia, ktorí sa zaoberali touto stránkou vývinu reči sledovali, ktoré hlásky vyslovuje dieťa ako

prvé. Už v minulom storočí drážďanský profesor Schulze vyslovil názor, že vývin výslovnosti sa riadi pravidlom najmenej námahy. Tvrdil, že dieťa vytvára najprv tie hlásky, ktoré si vyžadujú najmenšiu námahu a až v neskoršom veku produkuje artikulačne náročnejšie hlásky. Podľa tohto pravidla dieťa vyslovuje najskôr samohlásky, potom perné spoluhlásky a postupne sa dostáva k hláskam hrdelným.

Viacerí autori polemizovali o tom, či vôbec môže platiť pravidlo tzv. najmenej fyziologickej námahy a poukázali na to, že mnohé deti dávno používajú ťažšie hlásky a menej náročné nevedia vysloviť (Žebrowská, 1983).

Z logopedického hľadiska je zaujímavé, že i napriek tomu, že dieťa počas pudového džavotania vedelo nevedome vyprodukovať často komplikované zvukové komplexy, neskôr, keď sa učí skutočné hlásky materinského jazyka, je jeho výslovnosť dlho nesprávna.

Mnohé hlásky vynecháva (napr. červivý: če vivý, malina: ma ina), zamieňa za iné, ktoré vie ľahšie vysloviť (tráva: tláva, ryba: liba/jiba/vib) alebo ich artikuluje nepresne.

Vývin výslovnosti jednotlivých hlások prechádza kratším alebo dlhším procesom fixácie, ktorý sa v niektorých prípadoch končí až v staršom predškolskom alebo v mladšom školskom veku.

Lexikálno-sémantická rovina

Ide o pasívny a aktívny slovník, t. j. o porozumenie reči a vyjadrovanie sa. Začiatky rozvoja pasívnej slovnej zásoby, keď dieťa začína „rozumieť“ reči dospelých, možno evidovať okolo 10. mesiaca života dieťaťa. V tomto období je dorozumievanie dieťaťa ešte na úrovni pohľadov, gest, mimiky, plaču a pohybov celého tela. Iba postupne so zdokonaľovaním slovníka získava verbálny spôsob komunikovania prevahu nad neverbálnym.

Okolo prvého roku pozorujeme už prvé slová, ktoré dieťa používa a aj im rozumie. Vo vývine reči dieťa prechádza tzv. prvým a druhým obdobím otázok. V období okolo 1,5 roku sú to otázky „čo je to?“, „kto je to?“, „kde je to?“ a v období okolo 3,5 roka otázky „prečo?“, prípadne „kedy?“.

Pre rozvoj reči je dôležité pomenúvať všetko, čo dieťa vidí, počuje, robí, prežíva a tiež to, čo robíme my. Tým dochádza k jasnému spojeniu medzi predmetmi, činnosťami a slovom. Najprudší rast slovnej zásoby možno evidovať zhruba do 3. roka života. V období okolo jedného roka je slovná zásoba dieťaťa 5 – 7 slov, u dvojročného dieťaťa je približne 200 slov

a trojročné dieťa pozná takmer 1 000 slov. Z toho vyplýva, že preventívnu starostlivosť v rozvíjaní reči je potrebné v tomto období sústrediť nielen na výslovnosť, ale aj slovnú zásobu detí (J. Klenková, 2006).

Morfologicko-syntaktická rovina

Zahrňuje tvaroslovie, gramatickú správnosť rečových prejavov a plynulosť vyjadrovania myšlienok. Rovina verbálnych prejavov pomerne presne odráža celkovú úroveň duševného vývinu dieťaťa. Reč môžeme z tohto aspektu skúmať od prvého roku života dieťaťa, keď sa zvyčajne začína vývin reči v pravom slova zmysle.

Prvé slová dieťaťa spĺňajú funkciu viet. Fonémový repertoár prvých detských slov je pomerne obmedzený, slová sa tvoria opakovaním slabík (mama, papá, baba, dede...) a sú nesklonné a neohybné. Podstatné mená sú zvyčajne v 1. páde a slovesá v neurčitku. Agramatické prejavy trvajú zhruba do 1,5 – 2. roku.

Z hľadiska morfológie sa v reči dieťaťa s narastajúcim vekom mení zastúpenie jednotlivých slovných druhov. Po 4. roku už zvyčajne používajú všetky slovné druhy, vyjadrujú sa viacslovnými vetami a narastá počet súvetí.

Z logopedického aspektu je dôležité, že rozdiely v osvojovaní gramatickej roviny materinského jazyka medzi mentálne postihnutými a intaktnými deťmi (s nenarušeným vývinom) sú nápadné už na prvé počutie najmä u mladších detí (Lechta, 1990).

Pragmatická rovina

Predstavuje rovinu sociálnej aplikácie, sociálneho uplatnenia komunikačnej schopnosti, t. j. ako vie dieťa reč použiť v praxi. Už dvoj- až trojročné dieťa dokáže pochopiť rolu komunikačného partnera a primerane reagovať podľa konkrétnej situácie.

Lechta uvádza, že pragmatická rovina vyjadruje v podstate úroveň komunikačnej schopnosti dieťaťa, jeho jazykový prejav a realizáciu komunikačných zámerov. Medzi tromi až štyrmi rokmi dieťa prejavuje schopnosť konverzáciu nielen nadviazať, ale ju aj udržať, rozvíjať a pokračovať v nej (Lechta, 1990).

Deti s narušeným vývinom reči bývajú v komunikácii pasívnejšie, je pre ne náročnejšie nadväzovať, udržať a rozvíjať komunikáciu, formulovať otázky, získavať informácie, rozprávať a vystupovať pred ľuďmi (Bednářová, Šmardová, 2007).

Vývin reči v každej z uvedených jazykových rovín má určitú postupnosť a časovosť.

Postupnosť znamená, že sa daná schopnosť, zručnosť rozvíja postupne od ľahšieho k ťažšiemu, od jednoduchšieho k zložitejšiemu.

Časovosť znamená, že dieťa obvykle dozrieva v určitom veku. Vývin dieťaťa je individuálny. Vekové hranice sú len určité záchytné orientačné body, aby sme vedeli, ako má vývin postupovať. Medzi deťmi môžu byť pomerne veľké rozdiely v slovnej zásobe i vo výslovnosti.

4 FAKTORY OVPLYVŇUJÚCE FONETICKO-FONOLOGICKÚ ROVINU JAZYKA

Ak porovnáme rozvíjanie foneticko-fonologickej roviny jazyka s inými oblasťami jazykovej spôsobilosti, napríklad s gramatickou rovinou, zistíme, že tento proces sa začína skôr a končí neskôr. Spôsobuje to viacero faktorov:

- **obratnosť rečových orgánov,**
- **schopnosť fonematickej diferenciácie,**
- **komunikačný zámer.**

4.1 Obratnosť rečových orgánov

Hoci hovoriť dieťaťa (napr. podľa Damborskej) spĺňajú už v 2. až 3. roku všetky predpoklady pre artikulovanú reč, proces artikulácie jednotlivých hlások predstavuje jeden z najnáročnejších procesov jemnej motoriky človeka (Lechta, 1990).

Hovorená reč je zámerná, uvedomelá činnosť pohybového aparátu hovoriť a má základné charakteristiky, ktoré sú spoločné s akýmkoľvek pohybovým aktom.

Z toho vyplýva potreba včasne a zámerne rozvíjať pohybové schopnosti artikulačných orgánov už u malých detí.

Najaktívnejšiu úlohu pri artikulácii má jazyk. Podľa jeho polohy a postavenia v ústnej dutine, vytváraním viacerých druhov prekážok prúdu vzduchu sa tvoria hlásky – fonémy.

Deti, ktoré neovládajú svoje rečové orgány, majú neobratný jazyk a nesprávne postavenie pier a jazyka, majú spravidla problémy s výslovnosťou.

Rozdiel medzi artikuláciou niektorých príbuzných hlások je taký nepatrný, že stačí minimálna odchýlka a dieťa už artikuluje „susednú“ hlásku.

Napríklad pri výslovnosti hlásky „l“ tým, že ju artikulujú jazykom na spodku ústnej dutiny, a nie so zdvihnutým hrotom jazyka za hornými rezákmi, nahrádzajú hlásku „l“ za inú hlásku napríklad za „v“, „j“ (malá: mavá, malina: majina).

Inokedy si presná artikulácia vyžaduje maximálnu obratnosť a súhru artikulačného aparátu. Napr. pri výslovnosti hlásky „r“ buď hlásku vynechajú alebo ju nahradia hláskou, ktorá sa dá ľahšie vysloviť, napr. hláskou „v“, „l“ (tráva: táva, ryba: vyba, tráva: tláva) a podobne.

Koordinácia artikulačného aparátu, najmä jazyka, pier, sánky a mäkkého podnebia, sa dá dosiahnuť iba dlhodobým precvičovaním.

Artikulačné cvičenia jazyka a pier sú veľmi dôležité na docielenie správnej výslovnosti jednotlivých foném, najmä u detí predškolského veku.

Vhodnou motiváciou, dôsledným a systematickým precvičovaním a napodobňovaním správneho postavenia jazyka a pier pri výslovnosti hlások dosiahneme u detí požadovanú motorickú obratnosť rečových orgánov.

Treba brať do úvahy aj možné odchýlky, napr. rozličné formy nepravidelných zhryzov (otvorený zhryz) alebo prirodzené vývinové procesy v oblasti dentície, čo znemožňuje precíznu výslovnosť sykaviek.

Často sa stretávame s defektmi čeľustí, ako je vysunutie oblúku hornej čeľuste dopredu, pričom vystupujú dopredu aj horné rezáky, alebo prečnievanie dolnej čeľuste, pričom spodné zuby vystupujú dopredu a prekrývajú horné. Uvádzajú sa v súvislosti so sigmatizmom – chybnou výslovnosťou sykaviek (Lechta, 2002).

4.2 Schopnosť fonematickej diferenciácie

Pri rozvíjaní správnej výslovnosti hlások má vo vývine reči dominantnú úlohu sluch. Bez sluchu sa hovorená reč nemôže rozvíjať prirodzeným spôsobom.

Preto je dôležité v mladšom predškolskom veku zistiť u detí úroveň sluchového vnímania a fonematického sluchu.

Schopnosť sluchovej diferenciácie medzi fonémami materinského jazyka sa začína rozvíjať už v období napodobňovania, t. j. okolo 8. mesiaca života dieťaťa.

V tomto období rozširuje dieťa svoj komunikačný repertoár o prvé gestá, zdokonaľuje sa jeho hra. Vďaka dospelým postupne zisťuje, že niektoré hračky môže hádzať (lopty), v iných sa dá listovať (knižky), niektoré predmety môže dať do úst (lyžičku) a samo začne tieto činnosti napodobňovať. Naťahuje sa za predmetmi a ak sú ďaleko, dožaduje sa ich krikom, džavotom alebo zavolá pomoc.

K prvým gestám sa pridávajú ďalšie, ktoré dieťa často používa: tleskanie, kývanie – pá, pá. Najrôznejšími pohybmi aj mimikou dieťa vyjadruje protest alebo nesúhlas, napr. kopaním, otáčaním hlavy alebo celého tela, hodením sa o zem a pod. Väčšinou ich sprevádzajú krikom, vydávaním zvukov a vokalizáciou (pripájaním samohlások k spoluhláskam: pa, ba, ta, ma)

Keď sa u dieťaťa objavujú takéto gestá, znamená to prechod do ďalšieho vývinového štádia, tzv. štádia zámernej komunikácie. Mení sa jeho správanie, začína chápať, ako dosiahnuť pozornosť okolia.

S vývinom motoriky, poznávania a myslenia sa vyvíja aj porozumenie reči. Predpokladom porozumenia prvých slov je, aby si dieťa daný predmet alebo dej všimlo a upriamilo naň

pozornosť. Slová označujúce činnosti („čo sa s tým robí“) sa deti učia chápať najmä v bežných aktivitách. Názvy predmetov sa naučia skôr, keď si ich prezerajú.

Prvé slová sa nápadne podobajú zvukom, ktoré dieťa okolo seba počúva. Na rozdiel od predchádzajúcich zvukov, ktoré produkovalo pudovo, už majú nejaký význam, niečo označujú, oznamujú alebo prikazujú.

Začiatky chôdze a reči sú obratom najmä v samostatnosti dieťaťa. Dokáže sa dostať, kde chce, a povedať, čo cíti. Začína sa nová kvalita poznávania sveta a komunikácie s okolím. Významným medzníkom vo vývine každého dieťaťa je vyslovenie jeho prvého slova. Tie úplne prvé slová sa zvukovo väčšinou nepodobajú na slová, ktoré používajú dospelí. Sú to rôzne novotvary, skratky slov, imitácie zvukov zvierat a prostredia, napr. ššš je vlak, mú je krava, da je daj, hav je pes.

Osobitosti vývinu fonematickej diferenciácie veľmi presne analyzoval Ohnesorg, 1974.

Uvádza, že len čo dieťa začína rozumieť svojmu okoliu, vníma zvukové prvky oveľa citlivejšie ako v staršom veku. Reč okolia počuje foneticky veľmi presne, niektoré zvuky sú na dorozumievanie nepodstatné, často ho upútajú práve takéto prvky.

S rastúcou intelektualizáciou vývinu reči získava prevahu význam slov nad ich zvukovou stránkou. Dieťa už nevníma reč foneticky verne, nevníma všetko fonetické bohatstvo reči, ale vyberá z nej „fonologickým sitom“ fonologické prvky, t. j. prvky s dištinktívnou – rozlišovacou schopnosťou, napr. znelosť a dĺžka foném. Slúžia na rozlíšenie významu slov, napr. koza/kosa, latka/látka, zastávka/zástavka.

Pokiaľ ide o vekové ohraničenie, píše Matejček (1978), dieťa najskôr diferencuje veľmi odlišné zvuky materinského jazyka, potom čoraz podobnejšie zvuky, až sa napokon naučí sluchom diferencovať všetky zvuky svojej materinčiny.

Normou pre dosiahnutie tohto štádia je podľa neho 6 a pol roka, krajná hranica 7 – 8 rokov. (V. Lechta, 1990)

Medzi prvé zvuky reči, ktoré sa dieťa učí vyslovovať, patria:

samohlásky **a, o, u, e, i;**

zo spoluhlások **m, b, t, d.**

Tieto zvuky reči napodobňuje dieťa na základe sluchu (počuje, ako ich vyslovujú iní ľudia v jeho okolí). Zároveň ich napodobňuje aj na základe zrakovej kontroly. Pozerá sa, ako mama pohybuje perami. Rozvoj reči je v tomto vývinovom období priamo podmienený kvalitou sluchového vnímania a schopnosťou detského mozgu rozlišovať a kódovať hlásky materinského jazyka. Sluchové rozlišovanie je v úzkom vzťahu s výslovnosťou, pretože dieťa

pre správnu výslovnosť potrebuje rozlišovať nielen hlásky, ale aj rozdiel medzi ich správnym a nesprávnym znením.

Na začiatku 18. mesiaca života slovná zásoba dieťaťa tvorí približne 50 – 70 slov. Ich zvuková stránka sa postupne mení a zdokonaľuje. Ak predtým dieťa jedným slovom pomenovalo viaceré predmety, teraz si začína všimnúť nové vlastnosti a znaky predmetov a vecí, ktoré objavuje pozorovaním svojho okolia a manipuláciou s predmetmi a hračkami.

Pri pomenovaní sa dieťa začína riadiť objektívnejším pohľadom na okolitý svet, prejavuje sa to prudkým nárastom slovnej zásoby a zdokonaľuje sa dialóg dieťaťa s dospelým. Čoskoro sa objavujú prvé dvojslovné vety, prostredníctvom ktorých dokáže lepšie opísať, aké sú to veci, čo sa s nimi deje, kde sú umiestnené. Vo vetách vyjadruje to, čo práve vidí, komentuje to, čo drží, s čím sa práve hrá a čo sa okolo neho deje.

Nielen gramatika, ale aj výslovnosť je značne zjednodušená. Najčastejšie vyslovuje prvú, prípadne poslednú slabiku. V reči sa objavuje veľa zvukov, ktoré melódiou a rytmom pripomínajú slová. Keď dieťa vstúpi do 3. roka života, začína byť samostatné, rozumie a rozpráva, vie sa hrať, všeličo už chápe, je pohybovo šikovné. Z hľadiska vývinu komunikačných schopností pozorujeme novú kvalitu.

Deti sa začínajú pýtať na všetko okolo seba. Práve zvedavosť im pomáha budovať aktívnu slovnú zásobu. Svet okolo spoznávajú cez otázky „čo je to?“, „kto je to?“ Objavujú sa v reči prvé predložky „v“, „na“, „do“. Medzi novými slovnými druhmi, ktoré používajú, sú prídavné mená (veľký, zlý, malý dobrý...), zámená (ja, ty, my, vy). Tak, ako napreduje reč, skvalitňuje sa aj úroveň jeho porozumenia. Slovná zásoba dynamicky rastie, na konci tretieho roka je to približne 1 000 slov. Ako sa slovná zásoba neustále rozširuje, zdokonaľuje sa aj jeho výslovnosť. Do konca tretieho roka by dieťa malo vedieť správne vyslovovať spoluhlásky **h, g, s, c, n, m, p, t, k**.

Medzi novými spoluhláskami, ktoré dieťa začína vyslovovať, sú aj pre slovenský jazyk najťažšie hlásky **l, r**. Ich úplné osvojenie však môže trvať až do piateho roka.

Ak u dieťaťa po treťom roku prevláda nesprávna výslovnosť viacerých hlások, ak má ťažkosti s opakovaním dlhších slov, ak slová komolí tak, že ich zakaždým zopakuje ináč a nesprávne a jeho reč je ťažko zrozumiteľná, pravdepodobne nejde o nesprávnu výslovnosť, z ktorej dieťa čoskoro vyrastie, ale môže ísť o závažnejšiu poruchu reči, napr. tzv. verbálnu dyspraxiu alebo inú poruchu reči a treba sa obrátiť na logopéda.

Okolo 4. roku sa začína štádium intelektualizácie reči, ktoré vlastne pretrváva až do dospelosti. Počas tohto procesu prebieha spresňovanie obsahu slov a gramatických foriem, skvalitňuje sa celkový rečový prejav, neustále rastie slovná zásoba.

Dieťa ovláda cca 1500 – 2000 slov. Vo výslovnosti ešte môže pretrvávajúť nesprávna výslovnosť niektorých hlások (c, s, z, č, š, ž, l, r).

U šesťročného priemerného dieťaťa je už komunikačná schopnosť na takej úrovni, že dieťa vie spoľahlivo komunikovať, vie sa vyjadrovať gramaticky správne a vo verbálnom prejave používa všetky slovné druhy.

Na konci predškolského obdobia ovláda cca 2500 – 3000 slov, evidentný je ústup nesprávnej výslovnosti, občas sa ešte prejaví u detí porucha artikulácie pri výslovnosti hlásky „r“ a sykaviek, najčastejšie pri striedaní ostrých (c, s, z) a tupých (č, š, ž) sykaviek v jednom slove, napr. cvičky, salaš, sviečka, náušnice.

Artikuláciu hlások a ich rozlišovanie v slovách podstatne ovplyvňuje úroveň fonematického sluchu.

Na konci predškolského veku má dieťa vedieť:

- **určiť prítomnosť alebo neprítomnosť danej hlásky v slove,**
- **vyčleniť prvú hlásku v slove,**
- **určiť množstvo hlások, ich poradie a miesto v slove vo vzťahu k iným hláskam.**

Niektorí autori tvrdia, že osvojovanie foneticko-fonologickej roviny jazyka, teda vývin výslovnosti, trvá cca iba do 3. – 4. roku života, iní posúvajú hranicu až do 7. roku života. Argumentujú tým, že u dieťaťa dovtedy existuje možnosť spontánnej nápravy nesprávnej výslovnosti.

V súčasnosti sa toto protirečenie rieši akceptovaním obdobia tzv. predĺženej fyziologickej dyslálie a preferuje sa logopedický zákrok v období 5. – 6. roku života.

4.3 Komunikačný zámer

Dieťa pri komunikácii so svojím prostredím preferuje obsahovú stránku nad zvukovou. Jeho komunikačný zámer je jednoznačný, chce vyjadriť svoje potreby, žiadosti, momentálne pocity. Postačí mu, keď mu jeho najbližšie okolie porozumie a vyhovie. Nie je preň dôležité, ako svoju požiadavku artikuluje.

Ak prostredie dieťaťa, najmä v staršom predškolskom veku, nežiada od neho presnú artikuláciu, ak dokonca napodobňuje túto „milú“ nesprávnu výslovnosť alebo mu neposkytuje správny rečový vzor, keď má napríklad matka chybnú výslovnosť, tendencia k podceňovaniu artikulácie sa u dieťaťa ešte viac podporí. Vývin správnej výslovnosti sa predlží a nesprávna výslovnosť jednotlivých hlások sa zafixuje a stáva sa chybnou výslovnosťou.

Možno spomenúť aj pôsobenie ďalších činiteľov, ktoré ovplyvňujú celkový vývin dieťaťa, nielen artikuláciu, napríklad úroveň intelektu, napodobňovacia schopnosť, kvalita rečovej a psychickej stimulácie zo strany prostredia atď.

Artikulácia detí v predškolskom veku je z uvedených dôvodov relatívne dlho nesprávna. Ak vývin výslovnosti nie je ukončený ani po 7. roku života a dieťa má i po tomto období chybnú výslovnosť, spravidla už nemožno očakávať spontánnu autokorekciu. Dnes je trend, aby dieťa malo ukončený vývin výslovnosti do 5. roku. V prípade nesprávnej výslovnosti v tomto veku je dôležité odporučiť rodičom logopedickú intervenciu (Klenková, 2006).

Podľa odborných rád logopéda je potrebné chybnú výslovnosť hlások odstrániť najlepšie pred vstupom dieťaťa do školy. Správna výslovnosť je dôležitá na zvládnutie základov čítania a písania v škole.

5 ROZVÍJANIE REČI V PROCESSE EDUKÁCIE V MATERSKÝCH ŠKOLÁCH

S prihliadnutím na vývinové špecifiká, osobitosti a možnosti detí v rozvíjaní ich prirodzenej aktivity majú materské školy významné postavenie v osvojovaní správnych rečových návykov a základov komunikácie.

Do materskej školy prichádzajú deti, ktoré sa od seba líšia nielen individuálnymi osobitosťami a prejavmi správania, ale aj rôznou úrovňou rečového prejavu. Reč sa nevyvíja u všetkých detí rovnako a z hľadiska logopedickej praxe môže byť reč dieťaťa správna, nesprávna alebo chybná.

Nesprávna reč je vývinovým prechodným javom a systematicky a správne organizovanou edukačnou činnosťou v materských školách a v rodine možno dosiahnuť zmenu nesprávnej reči na správnu, a tak predísť chybnej reči.

O chybnej reči hovoríme vtedy, keď má výrazne patologický charakter už od začiatku jej vývinu alebo keď nesprávna reč pretrváva v období, keď už dochádza k ustáleniu vývinu reči. Tieto deti sa zásadne zverujú do odbornej logopedickej starostlivosti.

5.1 Úloha pedagóga v rozvíjaní komunikačných kompetencií v materskej škole

Hlavným cieľom predprimárneho vzdelávania je dosiahnuť optimálnu perceptuálno-motorickú, kognitívnu a citovo-sociálnu úroveň ako základ pripravenosti na školské vzdelávanie a na život v spoločnosti.

Aby učiteľky v materských školách mohli cieľavedome, systematicky a vyvážene v tvorivej atmosfére rozvíjať osobnosť dieťaťa a zabezpečiť čo najlepšie uspokojenie jeho potrieb, musia dieťa čo najlepšie spoznať.

Mali by vychádzať z toho, aké dieťa je, čo už vie a pozná, ako dokáže komunikovať s deťmi i dospelými. Stále výraznejšie sa do popredia dostáva nutnosť hlbšie poznať silné a slabšie stránky dieťaťa. Pokiaľ poznáme silné stránky dieťaťa, môžu byť východiskom pri rozvíjaní slabších miest alebo v rozvíjaní prípadného talentu a nadania. Včasné zistenie slabších stránok je takisto dôležité, lebo nám umožňuje v dlhšom horizonte postupne rozvíjať deficitné oblasti.

Pretože reč má pre vývoj dieťaťa mimoriadny význam v ovplyvňovaní kvality myslenia, poznávania a učenia, jednou z dôležitých úloh pedagógov v materských školách je včas objavovať prípadné nedostatky v reči u detí a v spolupráci s rodičmi a logopédom predchádzať zhoršovaniu porúch reči a ich následkom (A. Antušeková, 1989).

Učiteľky materských škôl v rámci komplexnej pedagogickej diagnostiky zisťujú u všetkých detí úroveň komunikačných zručností v jednotlivých jazykových rovinách. Orientačnú diagnostiku výslovnosti, najmä artikuláciu hlások, zisťuje učiteľka nenápadne, najlepšie pri

hre. Pozeranie obrázkov a ich opisovanie je dieťaťu príjemné, psychicky sa uvoľní a nadviaže kontakt. Pri opisovaní obrázkov alebo obrazových súborov môže učiteľka vhodne volenými otázkami získať žiadanú odpoveď dieťaťa. Výslovnosť jednotlivých hlások na začiatku, vo vnútri a konci slova zaznamenáva do individuálneho diagnostického hárku.

Zároveň si všíma úroveň sluchu, ktorý má pri rozvíjaní správnej výslovnosti dominantné postavenie.

Vhodným prostriedkom na zisťovaní rečového prejavu je rozhovor o rodine, o obľúbených hračkách, zážitkoch, reprodukcia známych rozprávok, recitácia básní a pod. Počas rozhovoru sleduje učiteľka u dieťaťa vyjadrovaciu pohotovosť, slovnú zásobu, priliehavosť názvov, plynulosť a tempo reči.

Diagnostika rečového prejavu a zistenie úrovne sluchu na začiatku školského roka je východiskom pre ďalšie rozvíjanie správnej výslovnosti, slovnej zásoby a fonemického sluchu v priebehu roka.

Keď sa učiteľka zoznámi s rečovým prejavom detí, zostaví si podľa potreby konkrétny plán individuálneho prístupu k deťom, ktoré majú problémy vo výslovnosti. O zistenom stave informuje rodiča a v prípade potreby odporučí dieťa na odborné logopedické vyšetrenie.

6 MOŽNOSTI ROZVÍJANIA KOMUNIKAČNÝCH ZRUČNOSTÍ U DETÍ V MATERSKEJ ŠKOLE

Vzhľadom na to, že do materskej školy prichádzajú deti s rôznou úrovňou rečového prejavu, okrem starostlivosti o osvojenie správnej artikulácie jednotlivých hlások a slov je dôležité rozvíjať slovnú zásobu, zdokonaľovať gramatickú správnosť rečového prejavu a rozvíjať povedomie o gramatickej stavbe jazyka.

O osvojení správnej výslovnosti a gramatickej správnosti môžeme hovoriť vtedy, keď dieťa vie samostatne a gramaticky správne vyjadriť svoje myšlienky, názory, pocity, dokáže odpovedať na dané otázky a vie ich samostatne sformulovať. Preto je dôležité, aby učiteľka cieľavedome vytvárala v materskej škole také podmienky, aby deti boli stimulované k aktívnej rečovej produkcii a osvojeniu požadovaných komunikačných zručností.

Sú viaceré možnosti, ako ich u detí predškolského veku rozvíjať. Je vhodné napríklad:

- **zaradovať do edukačných aktivít v priebehu dňa prípravné dychové, hlasové, artikulačné cvičenia,**
- **cielené volenými hrami rozvíjať úroveň fonemického vnímania a fonemickú diferenciaciu hlások,**
- **zdokonaľovať gramatickú správnosť rečového prejavu a rozvíjať povedomie o gramatickej stavbe jazyka.**

Podnetnosť prostredia, erudovanosť pedagógov a ich rečový vzor, ako aj obsahové a organizačné usporiadanie dňa v materskej škole vytvára optimálne podmienky na rozvíjanie správnej reči u detí.

Pre dieťa predškolského veku je najprirodzenejšou aktivitou hra. V hre si deti osvojujú potrebné vedomosti a návyky, poznávajú svet, v hrách napodobňujú činnosť dospelých a navzájom medzi sebou komunikujú.

6.1 Prípravné dychové, hlasové a artikulačné cvičenia

Nevyhnutným predpokladom úspešného zvládnutia artikulácie hlások materinského jazyka je dôsledné zvládnutie prípravných cvičení. Prípravné cvičenia sú také cvičenia, ktorými sa usilujeme hrovým spôsobom rozvíjať motoriku rečových orgánov, sluchové vnímanie a nácvik správneho dýchania pri reči. Deti, ktoré neovládajú svoje rečové orgány, majú spravidla problémy v komunikácii. Vhodnou motiváciou, hravou formou dosiahneme u detí

požadovanú motorickú obratnosť rečových orgánov, správne dýchanie pri reči a osvojenie správneho tvorenia hlasu.

Po realizácii prípravných cvičení by dieťa malo prejavíť takú zručnosť rečových orgánov, ktorá by mu umožnila uskutočniť správny artikulačný pohyb pri výslovnosti danej hlásky a takú schopnosť fonematickej diferenciacie, aby vedeli rozlišovať rozdiely vo výslovnosti foném materinského jazyka, ako aj rozdiely medzi správnym a chybným zvukom danej hlásky.

Praktickou pomôckou pri výbere hier na precvičenie rečových orgánov je publikácia Preventívna logopedická starostlivosť v predškolských zariadeniach (Antušeková, 1989), Nauč ma správne vyslovovať (Sulová, Pavlendová, Vrabec, 1991), Hry s rečou (Horecká, 2008).

6.2 Rozvíjanie fonematického vnímania a fonematickej diferenciacie

Správne vnímanie bežnej hovorenej reči je základom celkového rečového prejavu. Bez schopnosti počúvať, diferencovať a vyčleňovať zvuky reči nie je možné rozvíjať schopnosť čítať, písať a osvojiť si tvaroslovný systém jazyka.

Schopnosť diferencovať najmenšie funkčné jednotky jazyka, ktoré rozlišujú význam a tvar slova, čiže fonémy, nazývame fonematický sluch.

Vzhľadom na dôležitosť fonematického sluchu v celkovom rozvoji reči má ovplyvňovanie fonematického vývinu u detí predškolského veku dôležité miesto. Fonematický vývin sa určuje stavom dvoch základných funkcií, a to fonematickým vnímaním a fonematickou analýzou.

Fonematické vnímanie

Je proces rozlišovania foném (hlások) a radov foném (slov). Na základe vnímania rozdielnosti hlások a slov sa uskutočňuje podľa významu slov ich diferenciacia (rozlišovanie), napríklad rozdielnosť foném v slovách *koza/kosa* alebo rozdielnosť fonematických radov v slovách **pila/lipa**. Fonematické vnímanie sa formuje v raných etapách výstavby detskej reči.

Fonematická analýza

Je zložitejšia funkcia a formuje sa v neskoršom období rozvoja reči. V procese fonematickej analýzy sa slovo nielen poznáva na základe rozdielnosti foném, ale i rozčleňuje na časti, z ktorých sa skladá, na fonémy. V procese fonematickej analýzy dieťa predškolského veku vie určiť prítomnosť alebo neprítomnosť danej hlásky v slove, dokáže vyčleniť prvú hlásku v slove a určiť množstvo hlások, ich poradie a miesto v slove vo vzťahu k iným hláskam.

Deficity vo fonematickom sluchu podstatne ovplyvňujú artikuláciu hlások a ich rozlišovanie v slove. Môže sa u detí prejavíť nesprávna výslovnosť hlások, ich vynechávanie alebo zamieňanie hlások a slabík, najmä v dlhších slovách alebo pri špecifických asimiláciách, napr. pri striedaní sykaviek „c, s, z, č, š, ž“ alebo „l/r“ v jednom slove (Bednářová, Šmardová, 2007).

Je veľa hier a činností, ktoré môžu pedagógovia v materskej škole využiť v priebehu dňa alebo v cielených edukačných aktivitách na rozvíjanie fonematického sluchu. Vhodné sú napr. hry Slová podobne znejúce, Dvojice slov, Stratená hláska, Rybár a rybky, Zakliate kvietky, Na záhradníka, Kúzelník a pod.

Vhodná je aj ponúkaná edukačná pomôcka v prílohe Obrázkový abecedár, v ktorom sú jednotlivé karty dominantne zamerané nielen na správnu artikuláciu hlások na začiatku, vo vnútri a na konci slova, ale aj na rozvíjanie fonematického sluchu.

6.3 Zdokonaľovanie gramatickej správnosti rečového prejavu a rozvíjanie povedomia o gramatickej stavbe jazyka

Cieľom je dosiahnuť u detí predškolského veku pochopenie systému gramatických pravidiel materinského jazyka a ich správnu aplikáciu v komunikácii ešte pred vstupom do základnej školy.

Deti si v materskej škole gramatickú správnosť rečového prejavu osvojujú nielen v cielených činnostiach a edukačných aktivitách, ale aj v ostatných činnostiach v priebehu dňa.

Učiteľka si všíma, ako deti tvoria vety, či používajú správne pády a predložky, ako dokážu vo vetách použiť slovesá a prídavné mená. Predkladá im dejové obrázky alebo obrazové súbory, ktoré slúžia viac na motiváciu k rečovej aktivite. Vytvára im priestor pre vlastnú tvorivosť a otvorenú komunikáciu bez bariér.

Deti vyjadrujú svoj názor rôznymi výrazovými prostriedkami: dramatizáciou, výtvarne, reprodukovaním textov, môžu vymýšľať vlastný dej, dokončiť začatú vetu podľa svojich predstáv, vyjadrujú svoje pocity a dojmy z rozprávok a príbehov. Rozprávanie podľa tematických obrázkov nám odhalí úroveň rečového prejavu, gramatickú správnosť slovosledu vo vete, schopnosť logicky a zmysluplne tvoriť vety.

Vhodné sú aj hry so slovami, v rámci ktorých má dieťa povedať, čo všetko o danom slove vie, čo je to, na čo sa používa, do akej skupiny patrí, akej je farby a pod.

7 VYUŽITIE METODICKÉHO MATERIÁLU A SÚBORU PRACOVNÝCH KARIET OBRÁZKOVÝ ABECEDÁR V ROZVÍJANÍ KOMUNIKAČNÝCH ZRUČNOSTÍ

Vývin výslovnosti jednotlivých hlások sa u detí predškolského veku, ktoré navštevujú materskú školu nekončí rovnako. Ak dieťa niektoré hlásky vynecháva, zamieňa alebo tvorí nesprávne do piateho roku, odborníci to pokladajú za jav fyziologický.

Ak u dieťaťa pretrváva nesprávna výslovnosť aj po piatom roku života, rodičia detí by sa mali poradiť s odborníkom – logopédom, ktorý na základe vyšetrenia rozhodne o spôsobe korekcie. Nesprávna výslovnosť jednej alebo viacerých hlások sa nazýva dyslália. Je to neschopnosť vyslovovať alebo správne tvoriť niektoré hlásky alebo hláskové skupiny.

Jednou z najčastejších chýb vo výslovnosti detí predškolského veku je nesprávna výslovnosť sykaviek c, s, z, č, š, ž, dz, dž.

Súhrnný názov pre poruchu výslovnosti sykaviek je sigmatizmus, tzv. šušľanie. Pre zrozumiteľnosť reči je veľmi dôležitá práve správna artikulácia sykaviek. Ich presné vnímanie si vyžaduje dokonalú sluchovú ostrosť.

Pri nedostatočne rozvinutom fonematickom sluchu a pri artikulačnej neobratnosti hovoridiel sa u detí prejavuje nesprávna výslovnosť týchto hlások, často si ich zamieňajú najmä v zložitejších slovách, napr. cvičky vyslovia čvčky, nediferencujú znelé a neznelé hlásky, napr. Zusa vyslovia Susa, a majú problém určiť prítomnosť alebo neprítomnosť danej hlásky a jej miesto v slove.

Častým problémom u detí je aj nesprávna výslovnosť hlások „l“ a „r“, najmä v zložitejších slovách, z dôvodov neobratnosti rečových orgánov (Klenková, 2006).

Obrázkový abecedár je vhodnou edukačnou pomôckou na rozvíjanie komunikačných kompetencií u detí predškolského veku.

Obsahuje 26 kariet, v ktorých je 340 obrázkov. Obrázky sú nakreslené na vnútornej ploche formátu veľkých tlačенých písmen slovenskej abecedy a v súbore sa precvičovaná hláska nachádza na začiatku, v o vnútri a na konci slova.

Deti pod vedením pedagóga podľa inštrukcie v ľavom hornom rohu a pomocou motivačnej riekanky k danej hláske plnia rôzne úlohy zamerané predovšetkým na správnu artikuláciu hlások, určenie prítomnosti hlásky a jej miesto v slove, vyhľadávanie rovnako začínajúcich a rovnako končiacich slov, určovanie počtu hlások v slovách, diferencovanie dĺžky slov, ich vytlieskanie na slabiky.

Obsahové zameranie a špecifické ciele pre pedagóga sú uvedené na zadnej strane karty. Cieľom je rozvíjať u detí komunikatívne kompetencie a spôsobilosti v súlade s obsahovými a výkonovými štandardmi Štátneho vzdelávacieho programu – ISCED 0 „Dieťa a svet“.

Dominantne sú úlohy zamerané na artikuláciu hlások a hláskových skupín, na analyticko-syntetické činnosti so slovami, rozvíjanie aktívnej slovnej zásoby a tvorivosti v rečovom prejave.

8 VŠEOBECNÉ METODICKÉ POKYNY A ODPORÚČANIA PRI PRÁCI S PRACOVNÝMI KARTAMI

Na každej pracovnej karte je v ľavom hornom okraji uvedené obsahové zameranie karty (úloha pre deti). Nad súborom obrázkov nakreslených vo vnútornej ploche veľkého tlačeneho písmena slovenskej abecedy je uvedená motivačná riekanka, v texte ktorej sú zámerne slová s hláskou, ktorá je predmetom rozvíjania jazykovo-komunikačných spôsobilostí u detí. Precvičovaná hláska sa na danej karte nachádza v slovách na začiatku, vo vnútri a na konci slova.

Na zadnej strane pracovnej karty je uvedené obsahové zameranie pre pedagóga s uvedenou možnosťou rozvíjania komunikačných kompetencií.

Pre prehľadnosť a ľahší výber úloh je prílohou k súboru kariet súhrn obsahového zamerania úloh pre deti a súhrn obsahového zamerania úloh pre pedagóga.

Postup práce s Obrázkovým abecedárom

Pred výberom pracovnej karty odporúčam zoznámiť sa s prílohami Obsahové zameranie úloh pre pedagóga a Obsahové zameranie úloh pre deti.

Podľa toho, ktorý okruh komunikačných kompetencií plánuje pedagóg u detí dominantne rozvíjať,

(artikulácia hlások a hláskových skupín, analyticko-syntetické činnosti so slovami, rozvíjanie slovnej zásoby alebo tvorivosť v rečovom prejave), rozhodne sa pre výber pracovnej karty.

- Vyberie si kartu, na ktorej je zobrazené veľké tlačené písmeno so zadanou úlohou pre deti v ľavom hornom okraji, a zoznámi sa s jej obsahom.
- Ukáže kartu deťom a orientačne zistí, či deti podľa tvaru poznajú písmeno, na ktoré sa dívajú.
- Motivačnou riekankou sústreďí pozornosť detí na výslovnosť hlásky, ktorá sa nachádza v každom slove na vybranej karte.
- Po úvodnej motivácii a vzburení záujmu o danú činnosť im priblíži znenie úlohy spôsobom, ktorý uzná za najvhodnejší (hádankou, napodobnením zvukov, ukážkou predmetov vecí a zvierat, ktoré sa v súbore nachádzajú, pantomímou, pohybom, ktorý vystihuje činnosť na obrázku a pod.).
- V hre so slovami pokračuje tak, že požiada deti, aby postupne pomenovali, čo vidia nakreslené na pracovnej karte. Zapája do edukačnej aktivity aj deti, ktoré málo komunikujú.

- Ak počuje, že dieťa nesprávne artikuluje hlásky v slovách, vysloví dané slovo artikulačne správne.
- V hre môže pokračovať v rôznych obmenách, vytlieskať slová, vyhľadať podobne znejúce slová a tvoriť skupiny slov, napr. hrou „Čo do skupiny patrí alebo nepatrí“ a prečo, ak deti poznajú riekanku alebo pesničku k niektorým slovám, môžu si ju zopakovať.
- Na záver si spoločne môžu zopakovať úvodnú riekanku a učiteľka zistí, či deti počúvali text s porozumením.

Praktické príklady aplikácie Obrázkového abecedára

1. Rozvíjanie správnej výslovnosti hlásky „C“

Tematický okruh: „Ja som“

Obsahové štandardy: Artikulácia hlások a hláskových skupín

Výkonové štandardy: Vyslovovať správne a zreteľne všetky hlásky a hláskové skupiny.

Špecifické ciele:

- Rozvíjať schopnosť hláskovej diferenciacie, vedieť sluchom rozlíšiť hlásku „C“, jej kvalitu a lokalizáciu.
- Určiť množstvo prvkov v skupine.

Organizačná forma : Edukačná aktivita v menšej skupine 5 – 6 detí

Zo súboru pracovných kariet si pedagóg vyberie kartu, kde je zobrazené písmeno „C“ a zadaná úloha pre deti:

„Čo vidíš na obrázkoch pomenuj a skús uhádnuť, kde počuješ „C“. Zisti, koľko obrázkov sa začína na „C“ a koľko sa na „C“ končí. Ktorých je viac?

Zoznami sa s jej obsahom a ukáže zobrazené písmeno „C“ deťom.

Znenie úlohy im môže priblížiť rôznym spôsobom, napr. hádankou „Ktoré písmená poznáš?“. Zisťuje, ktoré písmená z abecedy už deti poznajú podľa tvaru a či písmeno, na ktoré sa dívajú, vedia pomenovať. Po úvodnej motivácii a vzbudení záujmu o danú činnosť osloví deti:

„Obrázky pomenujte a pozorne počúvajte, ktorú hlásku počujete v každom názve („C“).

Všetky obrázky tak, ako ste už správne uhádli, sú ukryté v tvare písmena „C“.

Pomocou náповednej riekanky deťom priblíži, čo majú hľadať.

Cimbal, cumel', cecidlo,

kde sa nám „C“ schovalo?

„Zistite, ktoré predmety sa začínajú na „C“, a pomenujte ich (cumel', cesnak, citrón, cibuľa, cimbal, cecidlo). Viete, koľko ich je? Skutočne sa začínajú na „C“?

Deti znova zopakujú názvy, a pozorne počúvajú, čím sa slová začínajú. „Vedel by z vás niekto uhádnuť, ktoré obrázky sa končia na „C“? (valec, palec, letec, noc, mesiac)

Vyzve deti, aby pomenovali a ukázali tie obrázky, o ktorých si myslia, že sa končia na „C“.

Nakoniec deti, ktoré budú oslovené, vyhľadajú tie obrázky, ktoré ešte neboli pomenované (opica, ovca, ovocie) a zisťujú, či v ich názve počujú „C“ a kde sa hľadaná hláska „C“ schovala.

„Máte tri možnosti: Hláska „C“ je ukrytá buď na začiatku slova, na konci alebo vo vnútri slova.“ Deti sluchom rozlišujú, ktorá odpoveď je správna.

V závere môže pedagóg zadať deťom poslednú hádanku.

„Pozorne počúvajte, čím sa slová začínajú, a zistíte, čo majú spoločné názvy opica, ovca, ovocie.

(všetky sa začínajú na „O“).

2. V analyticko-syntetických činnostiach a hrách so slovami precvičiť hlásku „Š“

Tematický okruh: „Ja som“

Obsahové štandardy: Analyticko-syntetické činnosti so slovami

Výkonové štandardy:

- Uplatňovať schopnosť analyticko-syntetických hier a činností so (špecifické ciele) slovami, vyhľadať najkratšie (jednoslabičné) slová.
- Správne a zreteľne vyslovovať hlásku „Š“ vo všetkých slovách

Organizačná forma : Edukačná aktivita v skupine 5 – 6 detí

Zo súboru pracovných kariet si pedagóg vyberie kartu, kde je znázornené písmeno „Š“ a zadaná úloha pre deti:

„Pomenuj predmety na obrázkoch a počúvaj pozorne, kde sa v ich názve nachádza „Š“. Vyhľadaj tie, v ktorých počuješ „Š“ na začiatku. Ak všetky názvy vytlieskaš, uhádneš, ktoré sú najkratšie.“

Zoznami sa s jej obsahom a znázornené písmeno „Š“ ukáže deťom.

Záujem o plánovanú aktivitu môže pedagóg u detí vzbudiť rôznym spôsobom, napr. znázornením idúceho vlaku – ššš, ššš alebo šuškaním do uška pomocou riekanky Šušušu, šušušu, pošušká ti do ušú... Opýta sa detí, čo si predstavili, keď počuli daný zvuk. Keď počuli napr. vlak, môže rozhovor ďalej rozvíjať, aké vlaky poznajú: osobný, nákladný, rýchlik, kto už cestoval vlakom, akým, kde a kedy a pod. Požiada deti, aby pohyb jednotlivých vlakov vyjadrili primeraným zvukom: š š š – osobný vlak, š š š – nákladný, šššš – rýchlo vyslovia, napodobnia rýchlik. Pri artikulácii hlásky „Š“ si všíma, ako hlásku deti vyslovujú.

Potom im ukáže kartu s písmenom Š a opýta sa niekoho z detí, či vidí na karte šaša, líšku a šušku. Kým dieťa vyhľadáva obrázky, vysloví nápovednú riekanku:

Šašo líške šušká:

dve „Š“ má aj šuška.

V hre so slovami pokračuje tak, že požiada ďalšie deti, aby pomenovali, čo všetko vidia nakreslené na vnútornej strane písmena Š.

Keď pomenujú všetky predmety a zvieratá, každé dieťa postupne vytlieska ľubovoľné slovo na slabiky, napr. „šuš-ka“, a zopakuje ho bez prerušenia na jeden výdych: „šuška“. Keď pomenujú a vytlieskajú všetky slová, vyhľadajú len tie, ktoré sa začínajú na „Š“ (šuška, šíp, šarkan, šálka, škola, šašo, šťuka, šál, šaty). Potom pomenujú ostatné obrázky, ktoré sa nezačínajú na Š, ale v ich názve sa „Š“ nachádza. Majú uhádnuť, kde sa „Š“ schovalo. Vytlieskaním slov na slabiky zisťujú, kde počujú hlásku „Š“, a zároveň identifikujú, ktoré názvy sú najkratšie (myš, kôš, šíp, šál).

V závere sa pedagóg opýta detí, či to, čo šuškal šašo líške, je pravda (šuška má dve „Š“) a v ktorom slove ešte počuli dve „Š“ (šašo). Kto prvý uhádne hľadané slovo, vytlieskaním alebo vyťukaním potvrdí, že jeho odpoveď je správna. Pre deti je zaujímavá aj hra „Na čo myslím?“, ktorú tiež môže využiť pedagóg na rozvíjanie fonemického sluchu. Vysloví slovo, v ktorom chýba prvá hláska „Š“ a pýta sa detí: „Na čo myslím?“ Napr. _arkan (šarkan), _álka (šálka), _unka (šunka), _teniatko (šteniatko)...

LITERATÚRA

Antušeková, A.: Preventívna logopedická starostlivosť v predškolských zariadeniach, SPN- 1989

Lechta, V. a kol. : Logopedické repetitórium, SPN,1990

Lechta, V.: Logopédia IV. Rozvíjanie reči, 1989

Bednárová, J., Šmardová, V.: Diagnostika dieťaťa predškolského veku, C Press, 2007

Kutáľková, D.: Logopedická prevence, Portál, 1996

Sulová, H., Pavlendová, Vrabec, Ľ.: Nauč ma správne vyslovovať, Osveta, 1991

Horecká, M.: Hry s rečou, Computer Press, Brno, 2008

Žebrowská, M.: Vývojová psychológia detí a mládeže, Państwowe wydawateľstwo Naukowe Warszawa, 1976

Klenková, J.: Logopedie, Grada, 2006

Lechta, V. a kol.: Diagnostika narušenej komunikačnej schopnosti, Osveta Martin, 2002

OBSAHOVÉ ZAMERANIE KARIET PRE DETI

„A“

Obrázky, ktoré poznáš, pomenuj a pozorne počúvaj, čím sa začínajú.

Urči, čo do skupiny rovnako začínajúcich nepatrí a prečo.

Auto, anjel, anténa,

nájdi v každom slove „A“.

„B“

Pomenuj všetky obrázky a vyhľadaj predmety, ktoré sa rovnako začínajú.

Porovnaj ich dĺžku. Ktoré sú najdlhšie? Pomôž si vytlieskaním.

Bába, banán, balóny,

kde je „B“, hneď uhádni.

„C“

Čo vidíš na obrázkoch, pomenuj a skús uhádnuť, kde počuješ „C“.

Zisti, koľko obrázkov sa začína na „C“ a koľko sa na „C“ končí. Ktorých je viac? Čo majú spoločné názvy opica, ovca, ovocie?

Cimbal, cumeľ, cedidlo,

kde sa nám „C“ schovalo?

Č“

Všetky predmety, ktoré vidíš, pomenuj a zisti, či v ich názve počuješ „Č“.

Zisti, ktoré sa začínajú a ktoré sa končia na Č. Vieš, koľko ich je?

Čiapka, činka, kľúč,

v každom slove hľadaj „Č“.

„D“

Správne pomenuj všetky predmety a zvieratá a povedz, kde v ich názve počuješ „D“.

Čo patrí do prírody? O kom sa hovorí, že je lekárom stromov? (ďateľ)

Delfín, dúha, med,

„D“ si nájdem hneď.

„E“

Pomenuj, čo vidíš na obrázkoch, a pozorne počúvaj, kde je v ich názve „E“.

Vyhľadaj všetky zvieratá a povedz, čo o nich vieš, ktoré patria do lesa, na hospodársky dvor, do ZOO.

Električka, egreše,

kto nám „E“ nájsť pomôže?

„F“

Správne pomenuj obrázky a vyhľadaj tie, ktoré sa začínajú na „F“. Čo robia deti na obrázkoch? Pozorne počúvaj, v ktorých dvoch názvoch je „F“ vo vnútri slova.

Fajka, fén a fialka,

kde je „F“, je hádanka.

„G“

Pomenuj názvy predmetov a zvierat, vytlieskaj ich a vyhľadaj najdlhšie a najkratšie slovo (margarétka – gauč). Ktoré sa začínajú na „G“?

Gašparko sa prechádza,

kde sa to „G“ nachádza?

„H“

Vyslov správne názvy predmetov a zvierat. Vytlieskaj ich a urči, ktoré sú najkratšie (had, hus, hrad, hroch). Rozdeľ zvieratá a vtáky na plávajúce a lietajúce.

Nájdeš predmet, ktorý sa nezačína na „H“? (kniha)

Havran volá na hada,

kde je „H“, je záhada.

„CH“

Poznáš všetky obrázky, na ktoré sa dívaš? Počúvaj, či v ich názve je „CH“.

Vyber tie, ktoré sa na „CH“ začínajú. Skús vyhľadať aj dvojicu podobne znejúcich slov končiacich sa na „CH“. (mech, mach)

Dievča chodí, chlapec chytá,
kdeže je to „CH“, sa pýta.

„I“

Predstav si, že všetky obrázky sú nakreslené dvakrát. Ako by si ich pomenoval?

Zahraj sa hru „Jedna – dve“ (ihla – ihly, injekcia – injekcie...).

V názve každého predmetu budeš počuť „I“, ale len niektoré sa začínajú na „I“.

Ktoré sú to? Vymenuj tie, ktoré sa začínajú na „I“.

Ivan, Ida, Ivona,

Viem, ako „I“ vyzerá.

„J“

Čo vidíš, pomenuj a vyber obrázky, ktoré sa začínajú na „JA“. Ktoré zvieratá na obrázkoch sú voľne žijúce?

Jašterička, jeleň, jež,
no aj ty „J“ hľadaj tiež.

„K“

Keď pomenuješ obrázky, zistíš, že v názve každého je ukryté „K“. Keď ich vytlieskaš, zistíš, ktoré slovo je najdlhšie. (korytnačka) Skús určiť, či počuješ „K“ na začiatku, vo vnútri alebo na konci slova.

Povedala korytnačka,
nájst' „K“ – to je pre mňa hračka.

„L“

Pomenuj všetky obrázky, vytlieskaj ich a vytvor rovnako sa začínajúce dvojice (lopta – loď, lampa – lavica, les – lev, list – lienka). Zisti, ktorý obrázok sa končí na „L. (tunel)

Lienka, lev a jeleň
hľadali „L“ celý deň.

„M“

Správne pomenuj všetky obrázky a povedz, kde počuješ „M“. Vyhľadaj a vytlieskaj rovnako sa začínajúce dvojice.

Aké činnosti ľudí spoznávaš na obrázkoch? Vieš povedať, kto čo robí?

Mačka chytá myšku,
hľadá „M“ potíšku.

„N“

Správne pomenuj predmety, ktoré poznáš. Pozorne počúvaj a zistiš, že v každom je ukryté „N“. Povedz, kde si počul „N“. Skús nájsť tie, ktoré sa končia na „N“ podobne ako komín.

Nožík, nanuk, banán,
kde je „N“, hneď zbadám.

„O“

Poznáš všetky obrázky, na ktoré sa dívaš? V hornej časti písmenka „O“ sú rovnako sa začínajúce. Pomenuj ich a zisti, čím sa začínajú. Vyhľadaj dvojice, ktoré k sebe významovo patria. (oko – okuliare, obálka – pero, košík – ovocie)

Hľadím očkom vľavo, vpravo,
stratené „O“ nájdem hravo.

„P“

Keď pomenuješ všetky obrázky, zistiš, že v názve každého počuješ „P“. Ktoré sa začínajú na „PA“? Jeden predmet sa nezačína na „P“. Vieš ktorý?

Palma, padák, pílka,
nájsť „P“ – to je chvíľka.

„R“

Správne pomenuj všetky obrázky a vyhládaj tie, ktoré sa začínajú na „R“. Niektoré zvieratá a živočíchy, ktoré vidíš, žijú vo vode. Pomenuj ich. V názve ktorých dvoch zvierat je „R“ na konci?

Ryba, rak a veвериčka,
povedať „R“ nie je hračka.

„S“

Všetky obrázky, ktoré vidíš, správne pomenuj. Vyhládaj tie, ktoré sa začínajú a ktoré sa končia na „S“. Ktorých je viac?

Sito, sukňa, autobus,
„S“ počuť aj v slove hus.

„Š“

Pomenuj predmety na obrázkoch a pozorne počúvaj, kde sa v ich názve nachádza „Š“. Vyhládaj tie, v ktorých počuješ „Š“ na začiatku slova. Ak všetky názvy vytlieskaš, uhádneš, ktoré sú najkratšie.

Šašo líške šušká:
dve „Š“ má aj šuška.

„T“

Vyslov správne názvy obrázkov, ktoré vidíš, a vyber tie, ktoré sa začínajú na „T“. Keď pomenuješ zvieratá a pozorne budeš počúvať, uhádneš, kde je v názve „T“. Čo majú spoločné zvieratá kohút, mamut, bažant?

Auto trúbi tu-tu-tú,
v každom slove počuť „T“.

„U“

Keď pomenuješ všetky obrázky, sluchom rozlíšiš, kde počuješ „U“. Vymenuj tie, ktoré sa na „U“ začínajú. Vedel by si všetky predmety a zvieratá zmenšiť? Skús to.

Ucho, ústa, umývadlo,
kde všade sa „U“ schovalo?

„V“

Najskôr pomenuj obrázky na ľavej strane písmenka a zisti, či v názve počuješ „V“. Potom pomenuj obrázky na pravej strane a urči, ktoré sa začínajú na „V“. Opíš, čo robia deti.

Malá víla vence vila,
pritom všetky „V“ stratila.

„Z“

Na obrázkoch sú nakreslené rôzne predmety a niektoré zvieratá. Pomenuj ich a vytvor skupinu začínajúcich sa na „Z“. Ktoré predmety by v domácnosti nemali chýbať?

Zebra, zajac, zmija,
kde je „Z“, viem i ja.

„Ž“

Keď pomenuješ správne všetky predmety a zvieratá, zistíš, kde počuješ „Ž“. Vieš, ktoré z nich sú voľne žijúce zvieratá?

Žaba, žabka, žabička,
skoč mi pre „Ž“, maličká.

OBSAHOVÉ ZAMERANIE KARIET PRE PEDAGÓGA

(DRUHÁ STRANA PRACOVNEJ KARTY)

„A“

Artikulácia hlások a hláskových skupín

Špecifický cieľ:

- Vyslovovať správne a zreteľne všetky hlásky a hláskové skupiny v slovách (auto, anjel, anténa, autobus, ananás, aktovka, vaňa, krava, sova, sliepka).
- Sluchom rozlíšiť, ktoré slová sa na „A“ začínajú a ktoré sa končia.
- Podnecovať dieťa k aktivite a samostatnosti v pomenúvaní predmetov a zvierat.

„B“

Analyticko-syntetické činnosti so slovami

Špecifický cieľ:

- Vyslovovať správne a zreteľne všetky hlásky a hláskové skupiny v slovách.
- Sluchom rozlíšiť hlásku „B“ v slovách na začiatku (bábika, banán, batoh, balóny, babka, bunda, boby, bubon, balík, búda, bicykel, vo vnútri (dubák, obálka, žaba, cibuľa, bábika, babka, bubon, boby) a na konci slova (chlieb).
- Na základe fonemického sluchu uplatňovať schopnosť analyticko-syntetických hier a činností so slovami.

„C“

Artikulácia hlások a hláskových skupín

Špecifický cieľ:

- Vyslovovať správne a zreteľne všetky hlásky a hláskové skupiny v slovách (cumeľ, cesnak, citrón, cibuľa, cimbál, cedidlo, opica, ovocie, valec, palec, letec, noc).
- Rozvíjať schopnosť hláskovej diferenciácie, sluchom rozlíšiť prítomnosť hlásky „C“ na začiatku a konci slova.

- Určiť množstvo prvkov v skupine na základe dohodnutého pravidla.

„Č“

Artikulácia hlások a hláskových skupín

Špecifický cieľ:

- Vyslovovať správne a zreteľne všetky hlásky a hláskové skupiny v slovách.
- Sluchom rozlíšiť hlásku „Č“ na začiatku (čert, čaj, činka, čiapka, čokoláda, čerešne), vo vnútri (pavučina, počítač) a na konci slova (počítač, kolotoč, bič, kľúč, meč).
- Slovným vyjadrením utvárať správne jazykové a rečové zručnosti a prehlbovať poznatky o počte predmetov.

„D“

Artikulácia hlások a hláskových skupín

Špecifický cieľ:

- Vyslovovať správne a zreteľne všetky hlásky a hláskové skupiny v slovách.
- Sluchom rozlíšiť kvalitu a lokalizáciu hlásky „D“ na začiatku slova (delfín, dúha, drevo, dub, domy, d'ateľ, domino, dáždňik), vo vnútri slova (padák, medvede, jahody, umývadlo) a na konci slova (med, had).
- Na základe zovšeobecnenia slovne označiť významové kategórie a pojmy, určiť, čo patrí do prírody.

„E“**Artikulácia hlások a hláskových skupín****Špecifický cieľ:**

- Vyslovovať správne a zreteľne všetky hlásky a hláskové skupiny v slovách (eskimák, električka, hrebeň, egreše, lev, televízor, pes, jeleň, delfín, veвериčka, pero, zebra).
- Sluchom rozlíšiť samohlásku „E“ v slovách, vyhľadať slová, v ktorých „E“ počuť 2-krát (električka, hrebeň, egreš, televízor, jeleň, veverička).
- Stimulovať samostatnosť a aktivitu v rečovom prejave.

„F“**Artikulácia hlások a hláskových skupín****Špecifický cieľ:**

- Vyslovovať správne a zreteľne všetky hlásky a hláskové skupiny v slovách.
- Sluchom rozlíšiť hlásku „F“ na začiatku slova (fialka, fén, fotka, fajka, film, fľaša, fotí, futbal, fazuľa, fúka), vo vnútri slova (telefón, žirafa).
- Významovo presne pomenovať známe predmety a činnosti a vzťahy medzi nimi.

„G“**Analyticko-syntetické činnosti so slovami****Špecifický cieľ:**

- Vyslovovať správne a zreteľne všetky hlásky a hláskové skupiny v slovách.
- Sluchom rozlíšiť prítomnosť hlásky „G“ v slovách, jej kvalitu a lokalizáciu (glóbus, gaštan, gauč, gitara, gorila, kengura, margarétka, iglu, papagáj, gašparko, gunár).
- V intuitívnej rovine rozoznávať artikulovanú reč a citlivo vnímať členitosť slabík a dĺžku slov.

„H“**Aktívna slovná zásoba****Špecifický cieľ:**

- Uplatniť aktívnu slovnú zásobu vzhľadom na obsahový kontext, poznať a rozlíšiť zvieratá a vtáky.
- Vyslovovať správne a zreteľne všetky hlásky a hláskové skupiny v slovách.
- Sluchom rozlíšiť hlásku „H“ v slovách, jej miesto a lokalizáciu (had, hruška, hrozno, hus, holub, hodiny, hrad, hroch, havran, hrniec, hokejka, hrkálka, hrable, huby, kniha).

„CH“**Artikulácia hlások a hláskových skupín****Špecifický cieľ:**

- Vyslovovať správne a zreteľne všetky hlásky a hláskové skupiny.
- Sluchom rozlíšiť hlásku „CH“ na začiatku slova (chobotnica, chobot, chlap – chlapec, chrobák – chrúst, chata, chumelica, chlieb, chodí, chytá), „CH“ vo vnútri slova (slúchadlá, ucho, mucha, schody, buchty), „CH“ na konci slova (mach, mech).

„I“**Tvorivosť v rečovom prejave****Špecifický cieľ:**

- Utvárať správne jazykové a rečové zručnosti, vedieť tvoriť a používať tvary množného čísla.
- Sluchom rozlišovať hlásku „I“ na začiatku slova (ihla, injekcia, ihlice, Indián), vo vnútri slova
- (bič, miska, listy).

„J“**Analyticko-syntetické činnosti so slovami****Špecifický cieľ:**

- Na základe fonematického sluchu uplatňovať schopnosť analyticko-syntetických hier a činností so slovami, rozkladať a skladať slová zo slabík.
- Sluchom rozlíšiť slabiku „JA“ na začiatku slova (jablko, jahody, jahniatko, jašterica, jama, jaternica, jeleň, jež), „J“ na začiatku slova, „J“ vo vnútri slova (zajac).
- Poznať a pomenovať niektoré voľne žijúce zvieratá (jež, zajac).

„K“**Analyticko-syntetické činnosti so slovami****Špecifický cieľ:**

- Na základe fonematického sluchu uplatňovať schopnosť analyticko-syntetických činností so slovami, vedieť rozkladať a skladať slová zo slabík a určiť ich dĺžku.
- Sluchom rozlíšiť hlásku „K“ v slovách, jej kvalitu a lokalizáciu (kohút, kotva, kôň, klokan, kengura, kohútik, kvapka (voda), jablká, korytnačka, kameň, kniha, kabát, lievnik, kožuch, oko, kľúč, kolotoč).

„L“**Analyticko-syntetické činnosti so slovami****Špecifický cieľ:**

- Vyslovovať správne a zreteľne všetky hlásky a hláskové skupiny (lampa, lopta, loď, lienka, list, lev, lavica, jeleň, klobúk, tunel, les).
- Uplatňovať schopnosť analyticko-syntetických hier a činností so slovami, vedieť sluchom rozlíšiť rovnako začínajúce slabiky LA, LO, LI, LE v slovách (lampa – lavica, lopta – loď, lev – les, list – lienka).

„M“

Analyticko-syntetická činnosť so slovami

Špecifický cieľ:

- Zmysluplne sa hrať so slovami na základe rytmických a významových vlastností slov (motýľ, makovica, med, melón, domy, mucha, melie mak, mydlo, mrkvy, myška, miska, zametá, motá kľbko z vlny, mašľa, mačka, saláma, mamut, komíny).
- Sluchom rozlíšiť hlásku „M“ v slovách, rovnako začínajúce slabiky a podobne znejúce dvojice slov (**ma**čka – **ma**šľa, **my**ška – **mi**ska).
- Významovo presne pomenovať známe činnosti a vzťahy medzi nimi.

„N“

Artikulácia hlások a hláskových skupín

Špecifický cieľ:

- Vyslovovať správne a zreteľne všetky hlásky a hláskové skupiny.
- Sluchom rozlíšiť hlásku „N“ v slovách, jej kvalitu a lokalizáciu (nohavice, nožik, nádoby, nanuk, nohy, noty, nožnice, lano, balóny, banán, komín, melón, oheň, delfín, bubon, zvon, tunel).

„O“

Artikulácia hlások a hláskových skupín

Špecifický cieľ:

- Významovo presne pomenovať známe predmety a vzťahy medzi nimi. Vyhľadať dvojice, ktoré k sebe významovo patria (oko – okuliare, obálka – pero, košík – ovocie, jablko).
- Sluchom rozlíšiť hlásku „O“ v slovách (oblok/okno, oblak, obálka, opica, ovocie, obraz, oko, ovca, okuliare, košík, kočiari, jablko, pero, hniezdo).

„P“**Artikulácia hlások a hláskových skupín****Špecifický cieľ:**

- Vyslovovať správne a zreteľne všetky hlásky a hláskové skupiny.
- Sluchom rozlíšiť hlásku „P“ na začiatku slova, vyhľadať slová začínajúce sa na slabiku „PA“ (**p**alma, **p**adáč, **p**avučina, **p**avúk, puška, pílka, počítač, potok, pero, pes, prasa, pštros), slová začínajúce sa na „P“ (šíp), slová s „P“ na konci slova.

„R“**Artikulácia hlások a hláskových skupín****Špecifický cieľ:**

- Vyslovovať správne a zreteľne všetky hlásky a hláskové skupiny (rukavice, ryby, reťaz, rožky, rúž, ruže, repa, rak, red'kovky, čerešne, prasa, hroch, korytnačka, veverička, netopier, tiger).
- Rozvíjať schopnosť hláskovej diferenciácie, sluchom rozlíšiť hlásku „R“ na začiatku slova (rukavice, ryby, reťaz, rožky, rúž, red'kovky, ruže, rak), „R“ na konci slova (netopier, tiger).
- Podnecovať dieťa k aktivite a samostatnosti v pomenovaní známych predmetov a zvierat.

„S“**Artikulácia hlások a hláskových skupín****Špecifický cieľ:**

- Vyslovovať správne a zreteľne všetky hlásky a hláskové skupiny (saláma, sane, sito, sukňa, slimák, snehuliak, slon, pes, sova, les, autobus, ananás, hus).
- Sluchom rozlíšiť hlásku „S“ na začiatku a konci slova.
- Riešiť problém pomocou konkrétnych obrázkov, slovne zdôvodniť toto riešenie.

„Š“**Analyticko-syntetické činnosti so slovami****Špecifický cieľ:**

- Uplatňovať schopnosť analyticko-syntetických hier a činností so slovami, vyhľadať najkratšie jednoslabičné slová (šíp, šál, myš).
- Správne a zreteľne vyslovovať hlásku Š“ vo všetkých slovách (šuška, šíp, šarkan, šálka, škola, šašo, šťuka, šál, myš, šaty, košík, mašľa, líška).

„T“**Artikulácia hlások a hláskových skupín****Špecifický cieľ:**

- Vyslovovať správne a zreteľne všetky hlásky (tulipán, televízor, topánky, traktor, auto, kohút, motýľ, list, mamut, bažant).
- Rozvíjať schopnosť hláskovej diferenciácie, sluchom rozlíšiť prítomnosť hlásky „T“ v slovách, jej kvalitu a lokalizáciu. Vyhľadať zvieratá, ktorých názvy sa končia na „T“ (kohút, mamut, bažant).

„U“**Tvorivosť v rečovom prejave****Špecifický cieľ:**

- Vyslovovať správne a zreteľne hlásky a hláskové skupiny (ucho, umývadlo, mucha, hus, koruna, ruka, sukňa, húsenica, uhorky, uterák, udica, ústa).
- Stimulovať dieťa k tvorivosti a samostatnosti v rečovom prejave, pomocou zdobnenín slová predlžovať. Nie každá zdobnenina slovo predĺži.
- Sluchom rozlíšiť hlásku „U“ na začiatku slova (ucho, umývadlo, ústa, udica, uterák, uhorka).

„V“**Artikulácia hlások a hláskových skupín****Špecifický cieľ:**

- Správne a zreteľne vyslovovať hlásky a hláskové skupiny.
- Sluchom rozlíšiť v slovách prítomnosť hlásky „V“ (vaňa, vata cukrová, váza, lavica, volá, lev, víla, vagóny, vidlička, vrana, pivo, pláva).
- Opísať a vyjadriť sa jednoduchou vetou, čo robia deti na obrázkoch.

„Z“**Aktívna slovná zásoba****Špecifický cieľ:**

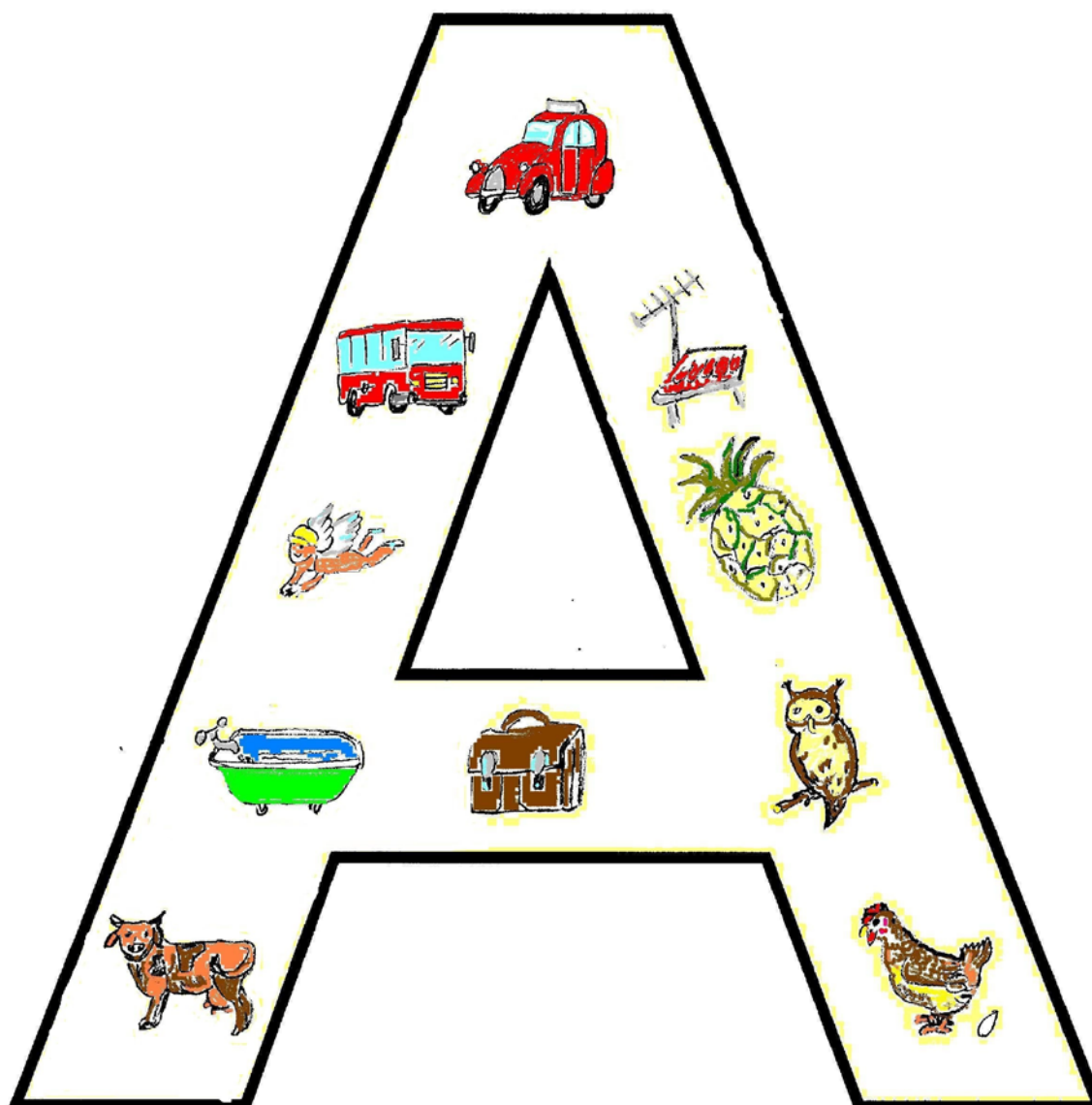
- Stimulovať aktivitu a samostatnosť v rečovom prejave.
- Sluchom rozlíšiť hlásku „Z“ na začiatku slova (zajac, zámka, zima, zips, zemiaky, zvon, zmija, zobák, zuby, známka, zebra), „Z“ vo vnútri slova (televízor, koza, váza, hniezdo).

„Ž“**Artikulácia hlások a hláskových skupín****Špecifický cieľ:**

- Vyslovovať správne a zreteľne hlásky a hláskové skupiny.
- Sluchom rozlíšiť v slovách prítomnosť hlásky „Ž“, jej kvalitu a lokalizáciu (župan, žalude, žaba, žralok, žito, žiletka, žiarovka, jež, kožuch, dážďovka, dáždnik, nôž).
- Slovné vyjadriť poznatky o voľne žijúcich zvieratách.

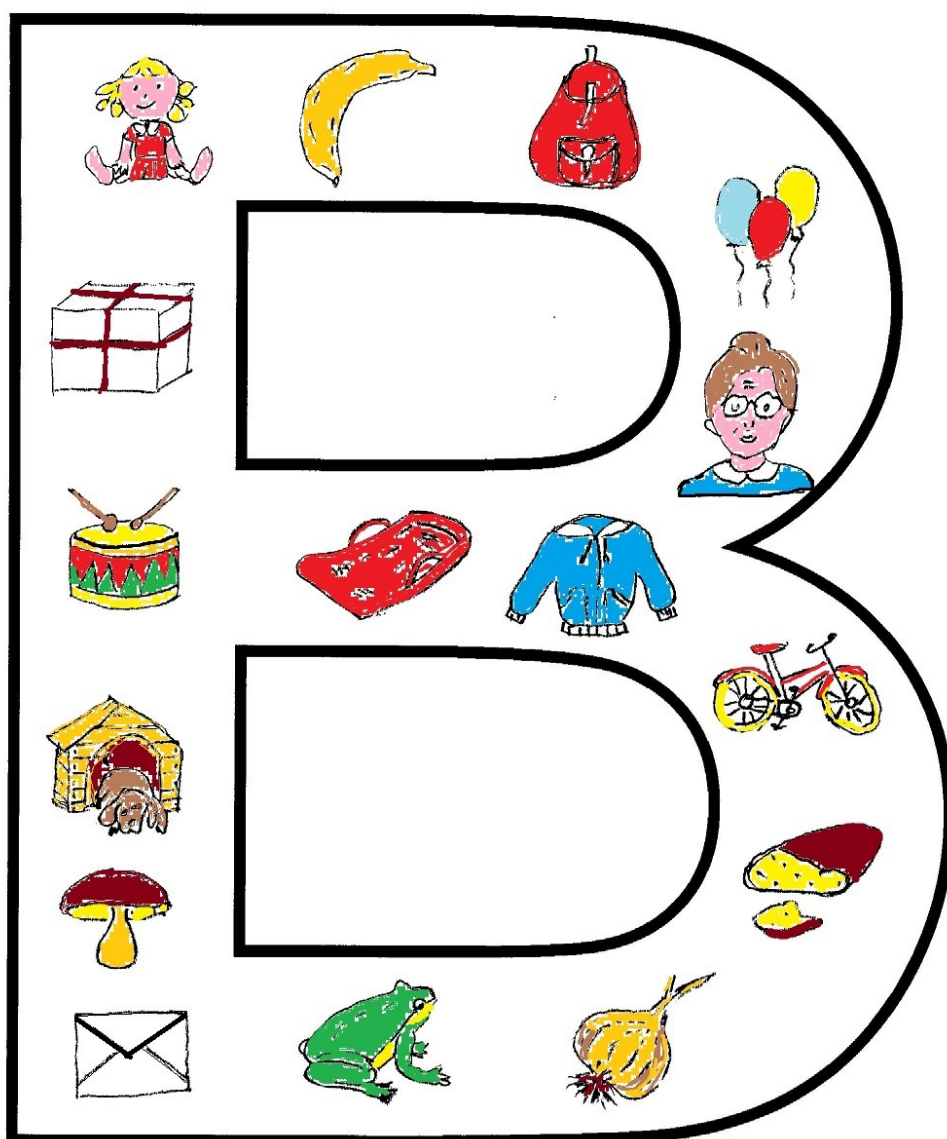
Obrázky, ktoré poznáš, pomenuj a pozorne počúvaj, čím sa začínajú.
Urči, čo do skupiny rovnako začínajúcich nepatrí a prečo.

**Auto, anjel, anténa,
nájdí v každom slove „A“.**

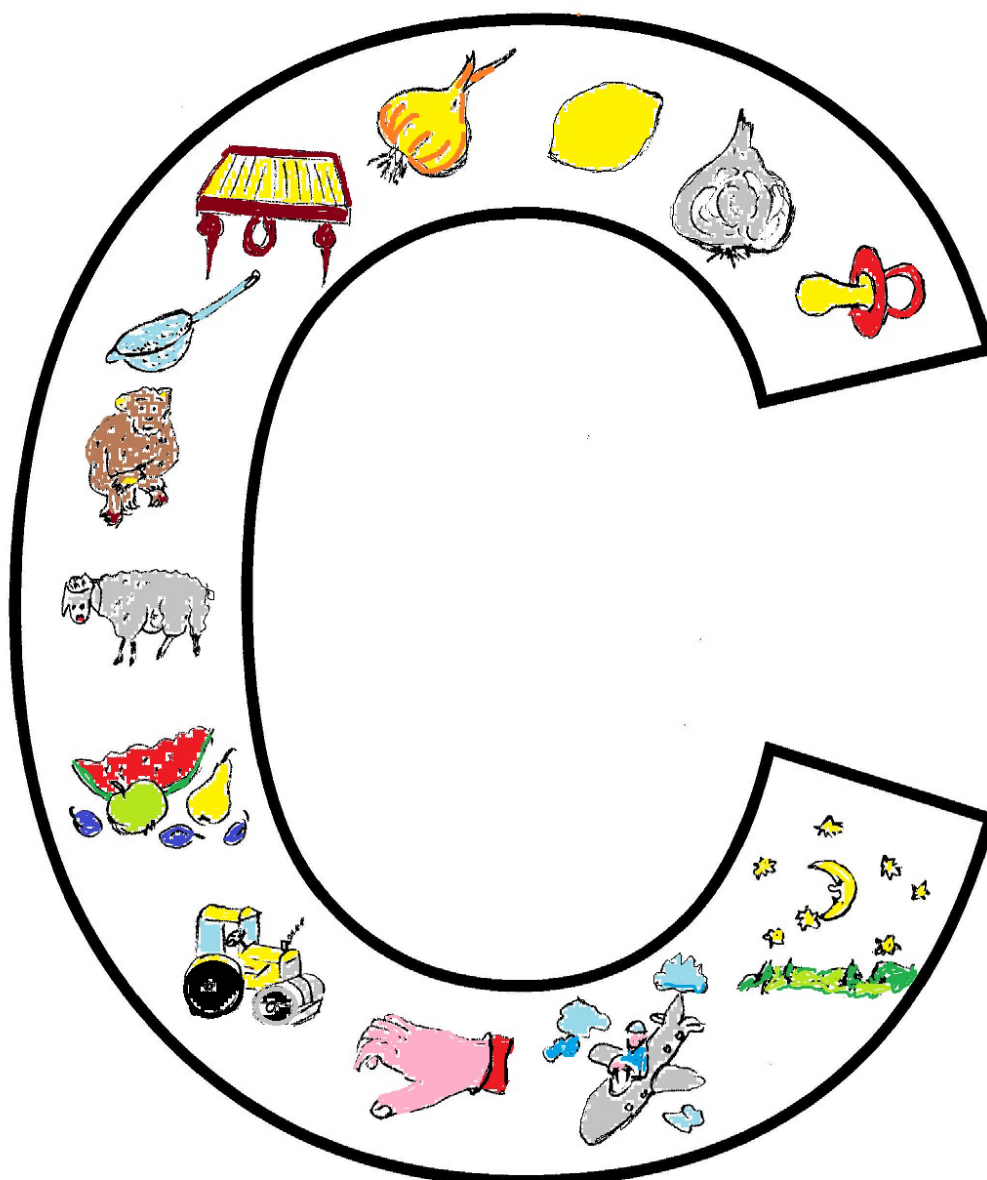
Pomenuj všetky obrázky a vyhľadaj predmety, ktoré sa rovnako začínajú.
Porovnaj ich dĺžku. Ktoré sú najdlhšie? Pomôž si vytlieskaním.

**Bába, banán, balóny,
kde je „B“ hned' uhádni.**

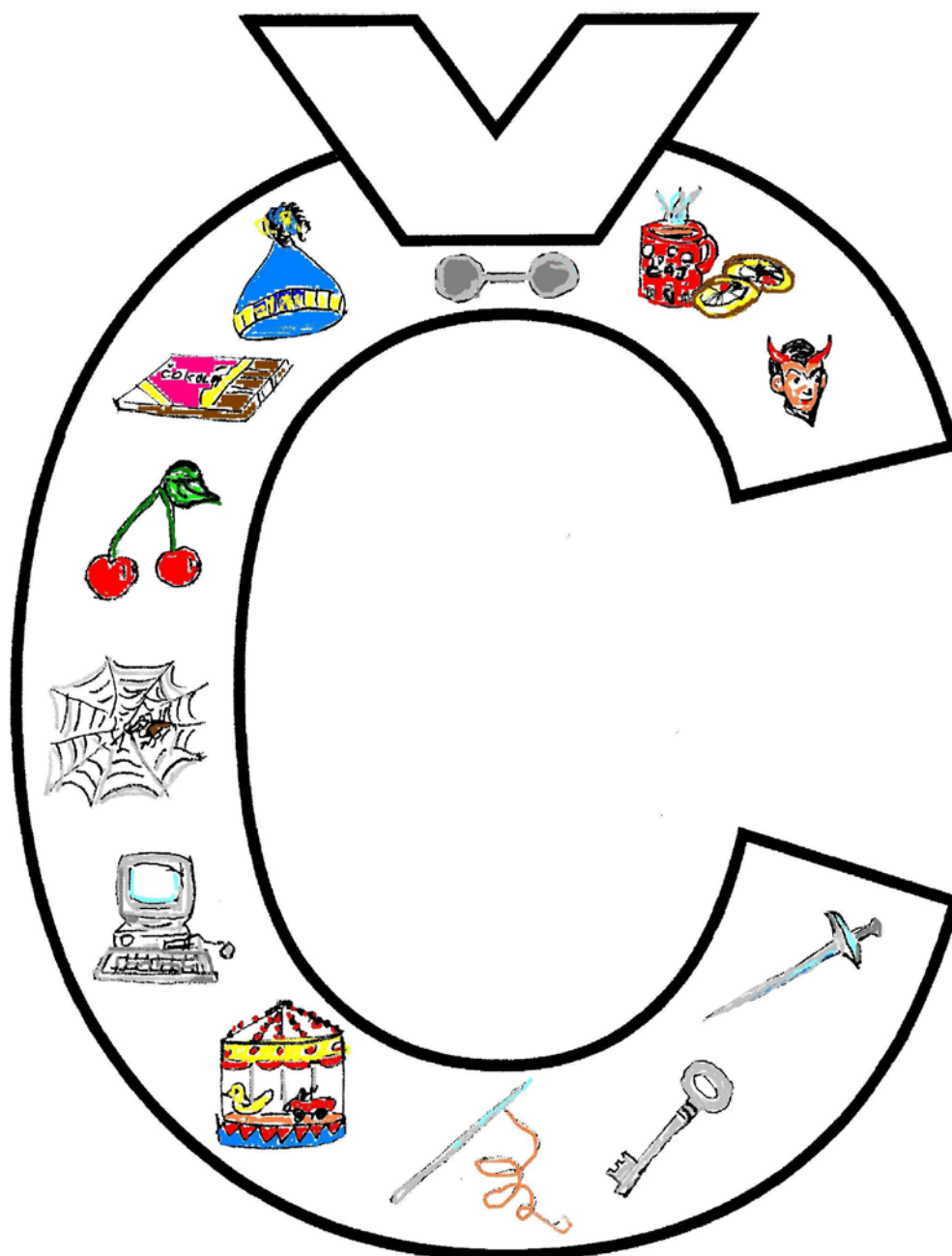
Čo vidíš na obrázkoch, pomenuj a skús uhádnuť, kde počuješ „C“.
Zisti, koľko obrázkov sa začína na „C“ a koľko sa na „C“ končí. Ktorých je viac?
Čo majú spoločné názvy opica, ovca, ovocie?

**Cimbal, cumeľ, cedidlo,
kde sa nám „C“ schovalo?**

Všetky predmety, ktoré vidíš, pomenuj a zisti, či v ich názve počuješ „Č“.
Zisti, ktoré sa začínajú a ktoré sa končia na Č. Vieš, koľko ich je?

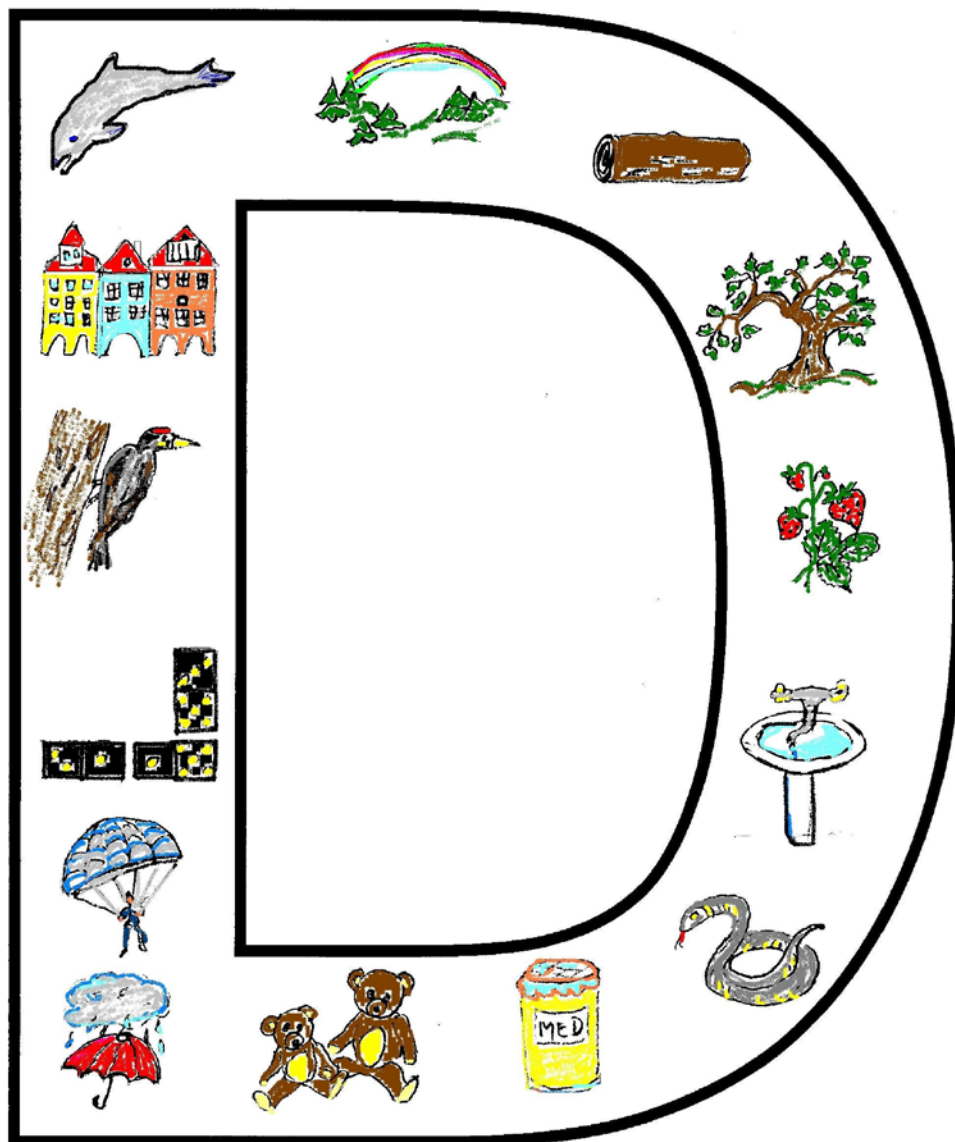
**Čiapka, činka, kľúč,
v každom slove hľadaj „Č“.**

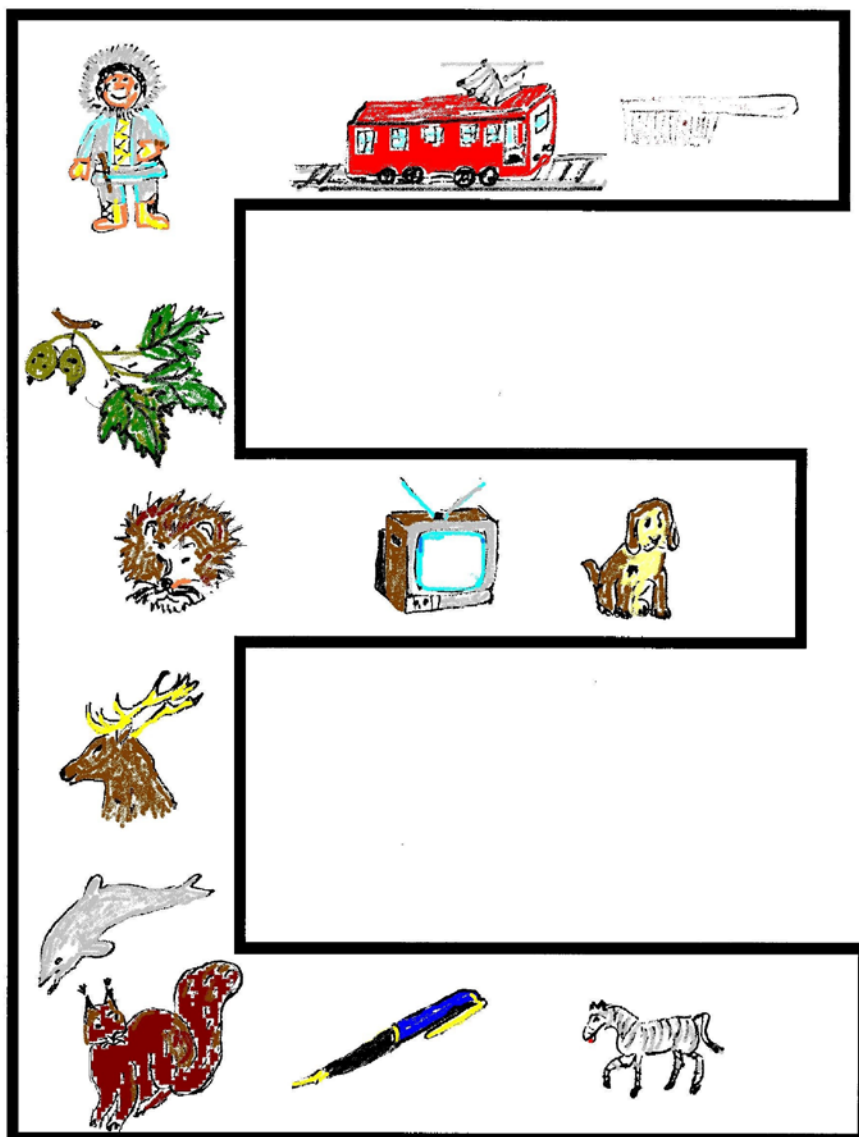
Správne pomenuj všetky predmety a zvieratá a povedz, kde v ich názve počuješ „D“.
Čo patrí do prírody? O kom sa hovorí, že je lekárom stromov? (ďateľ)

**Delfín, dúha, med,
„D“ si nájdem hneď.**

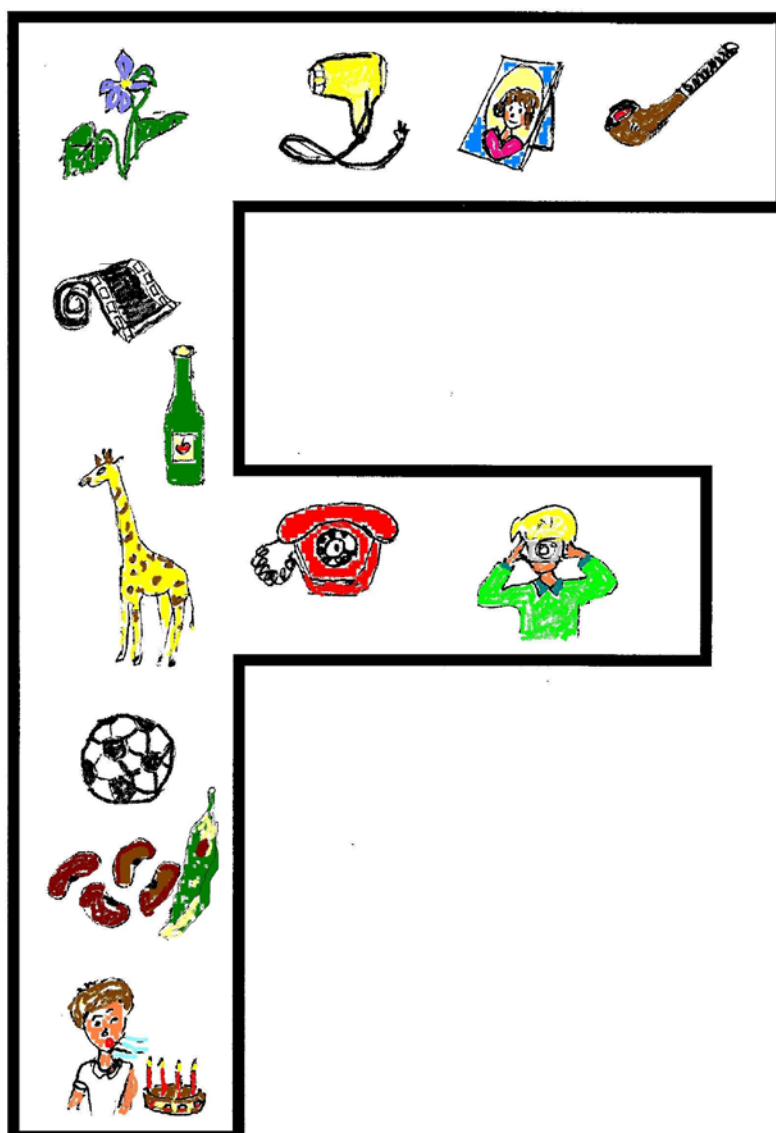
Pomenuj, čo vidíš na obrázkoch, a pozorne počúvaj, kde je v ich názve „E“.
Vyhľadaj všetky zvieratá a povedz, čo o nich vieš, ktoré patria do lesa, na hospodársky dvor, do ZOO.

**Električka, egreše,
kto nám „E“ najst' pomôže?**

Správne pomenuj obrázky a vyhľadaj tie, ktoré sa začínajú na „F“. Čo robia deti na obrázkoch? Pozorne počúvaj, v ktorých dvoch názvoch je „F“ vo vnútri slova.

**Fajka, fén a fialka,
kde je „F“, je hádanka.**

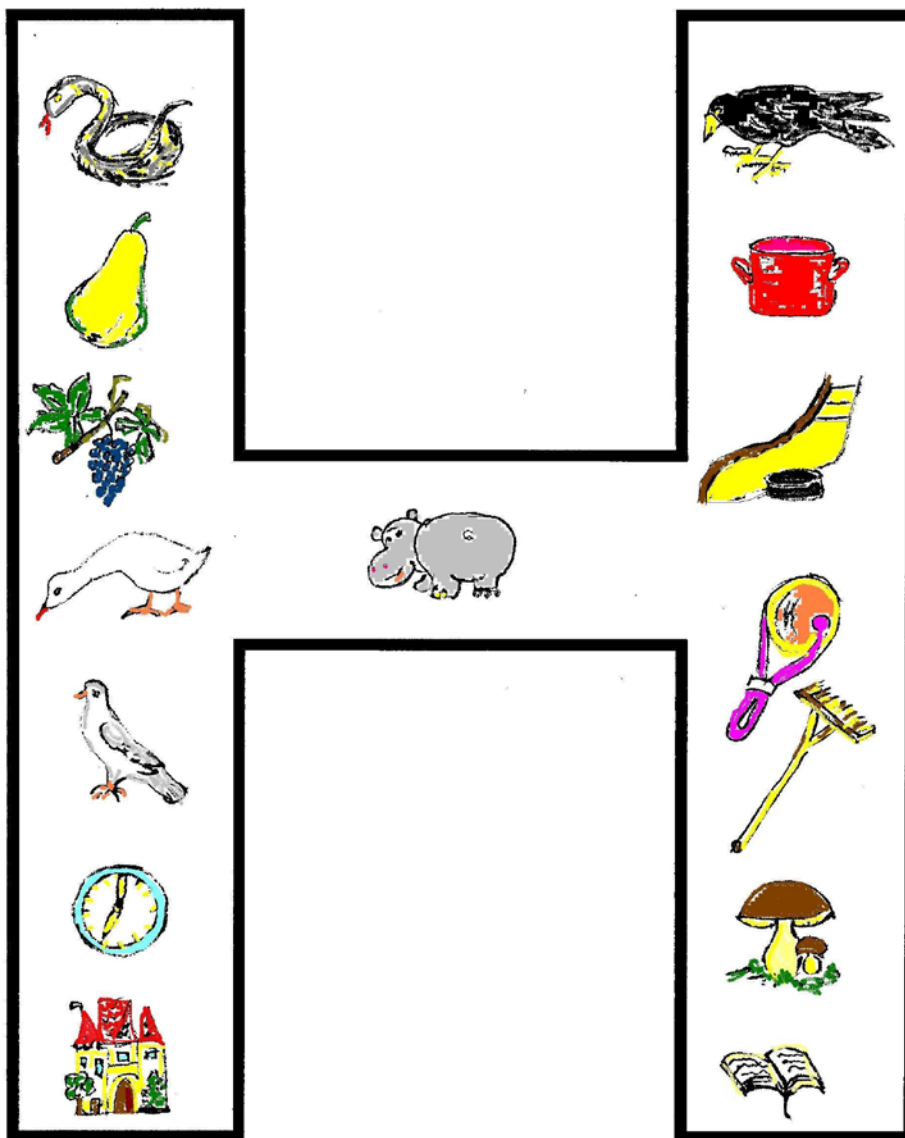
Pomenuj názvy predmetov a zvierat, vytlieskaj ich a vyhľadaj najdlhšie a najkratšie slovo (margarétka – gauč). Ktoré sa začínajú na „G“?

**Gašparko sa prechádza,
kde sa to „G“ nachádza?**

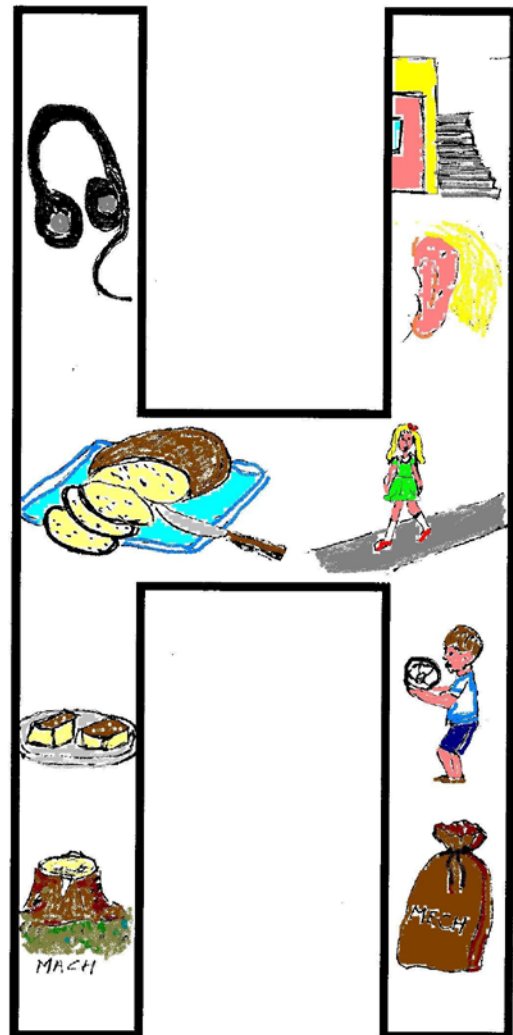
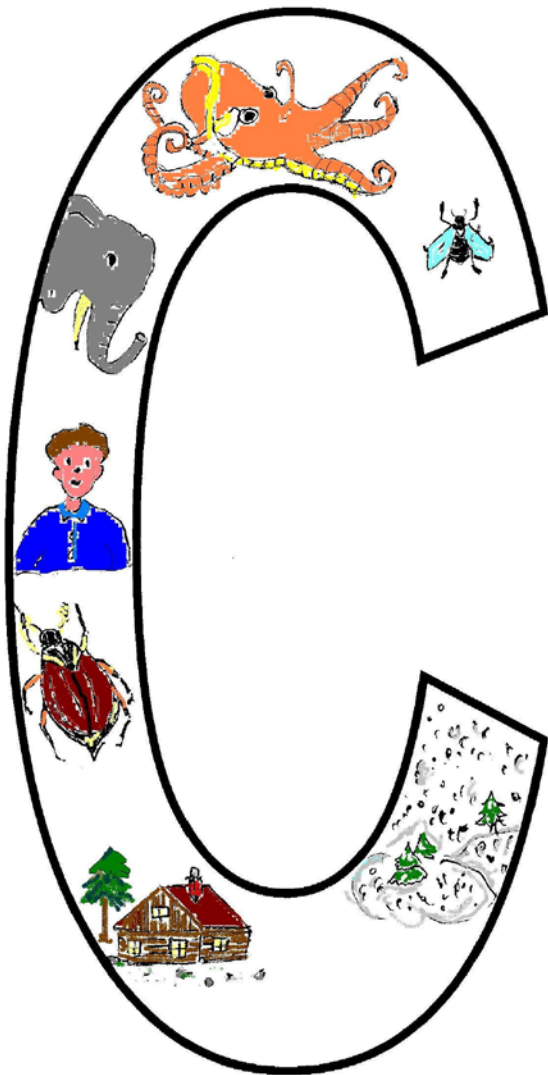
Vyslov správne názvy predmetov a zvierat. Vytlieskaj ich a urči, ktoré sú najkratšie (had, hus, hrad, hroch). Rozdeľ zvieratá a vtáky na plávajúce a lietajúce. Nájdeš predmet, ktorý sa nezačína na „H“? (kniha)

**Havran volá na hada,
kde je „H“, je záhada.**

Poznáš všetky obrázky, na ktoré sa dívaš? Počúvaj, či v ich názve je „CH“.
Vyber tie, ktoré sa na „CH“ začínajú. Skús vyhľadať aj dvojicu podobne znejúcich
slov končiacich sa na „CH“. (mech, mach)

**Dievča chodí, chlapec chytá,
kdeže je to „CH“, sa pýta.**

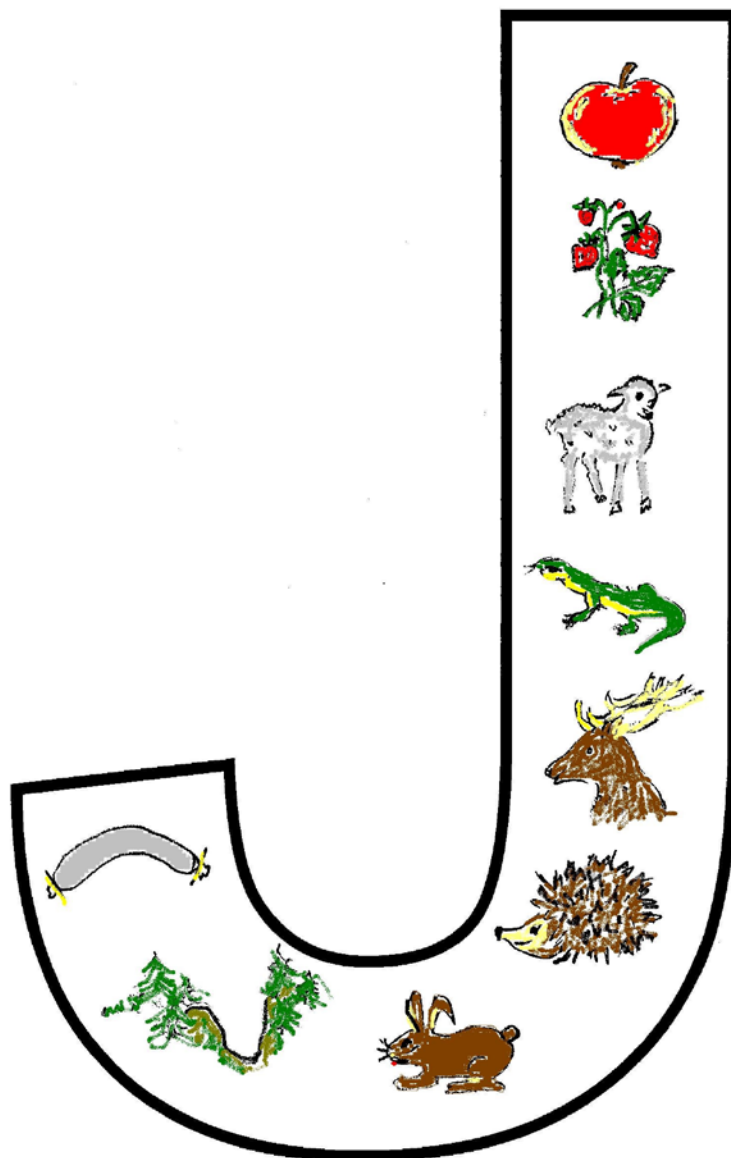
Predstav si, že všetky obrázky sú nakreslené dvakrát. Ako by si ich pomenoval? Zahraj sa hru „Jedna – dve“ (ihla – ihly, injekcia – injekcie...). V názve každého predmetu budeš počuť „I“, ale len niektoré sa začínajú na „I“. Ktoré sú to? Vymenuj tie, ktoré sa začínajú na „I“.

**Ivan, Ida, Ivona,
Viem, ako „I“ vyzerá.**

Čo vidíš, pomenuj a vyber obrázky, ktoré sa začínajú na „JA“.
Ktoré zvieratá na obrázkoch sú voľne žijúce?

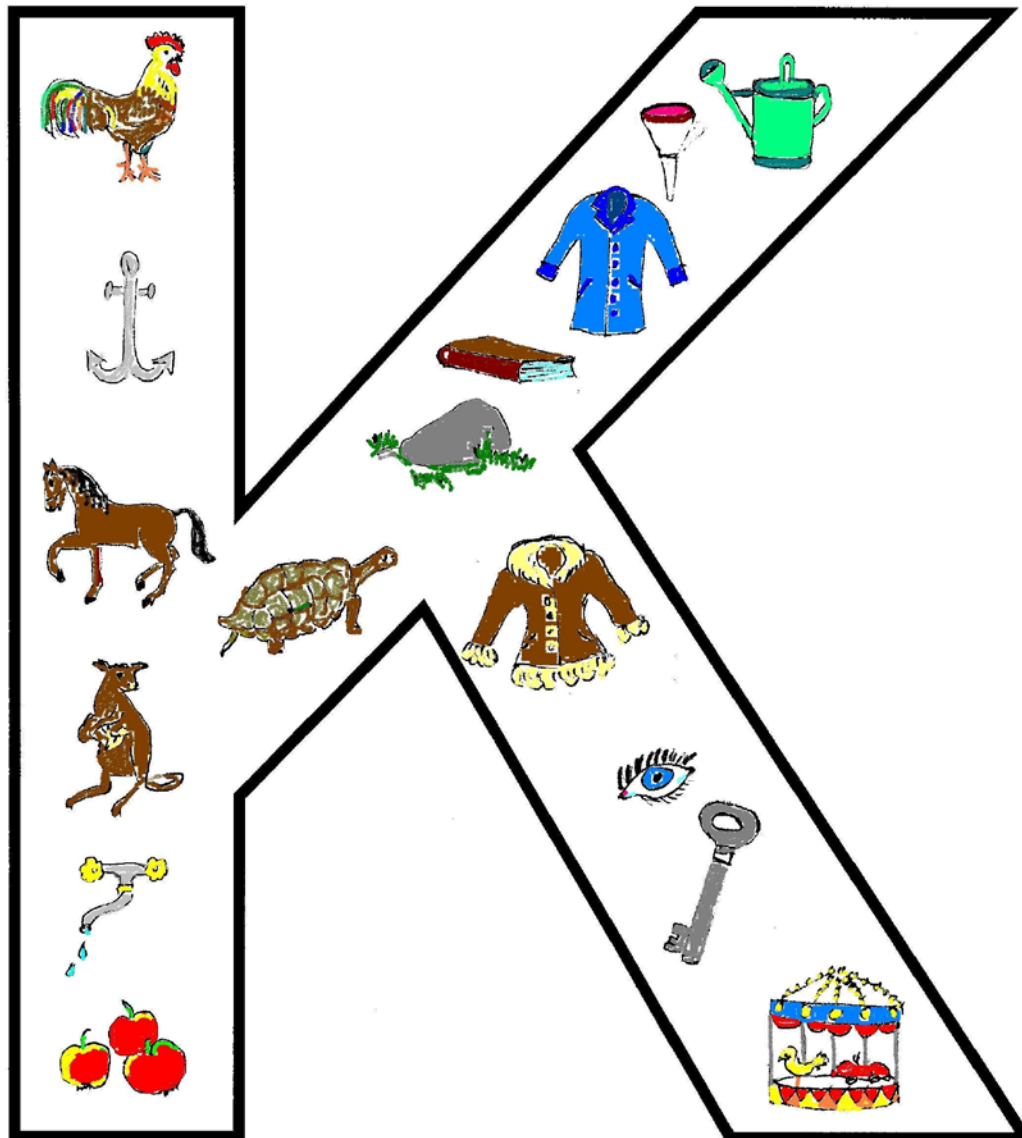
**Jašterička, jeleň, jež,
no aj ty „J“ hľadaj tiež.**

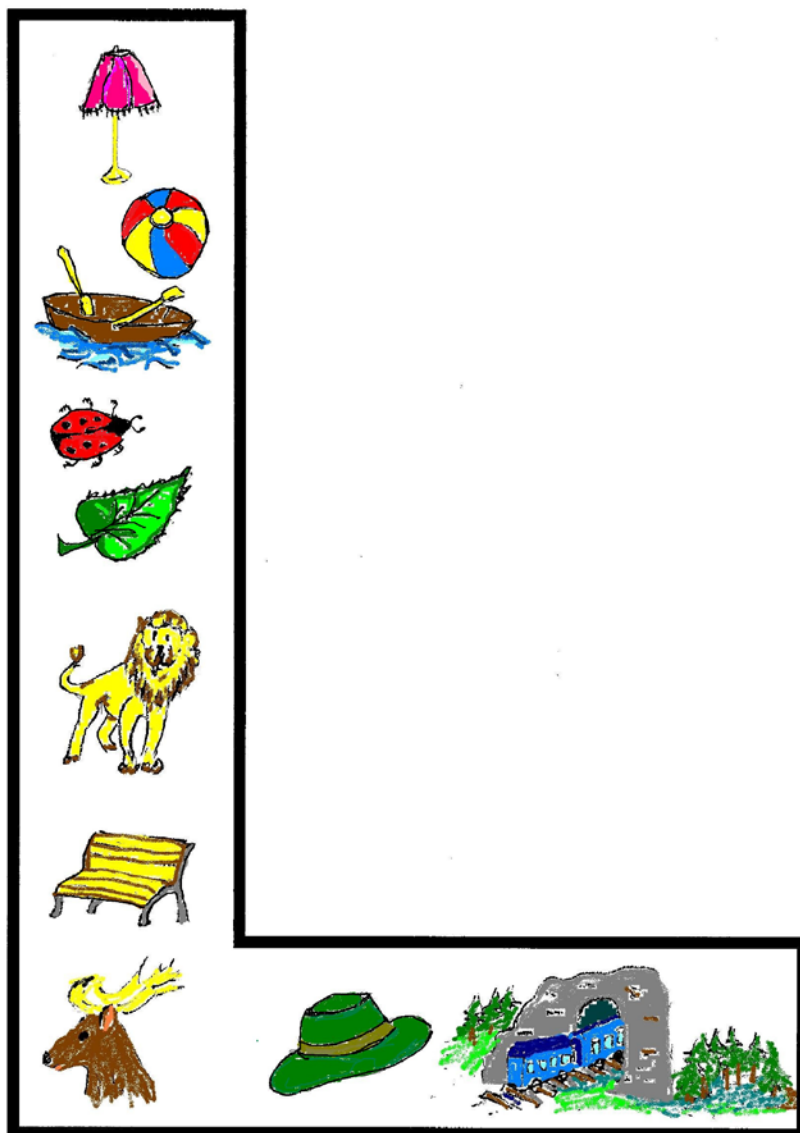
Keď pomenuješ obrázky, zistíš, že v názve každého je ukryté „K“.
Keď ich vytlieskaš, zistíš, ktoré slovo je najdlhšie. (korytnačka)
Skús určiť, či počuješ „K“ na začiatku, vo vnútri alebo na konci slova.

**Povedala korytnačka,
nájst' „K“ – to je pre mňa hračka.**

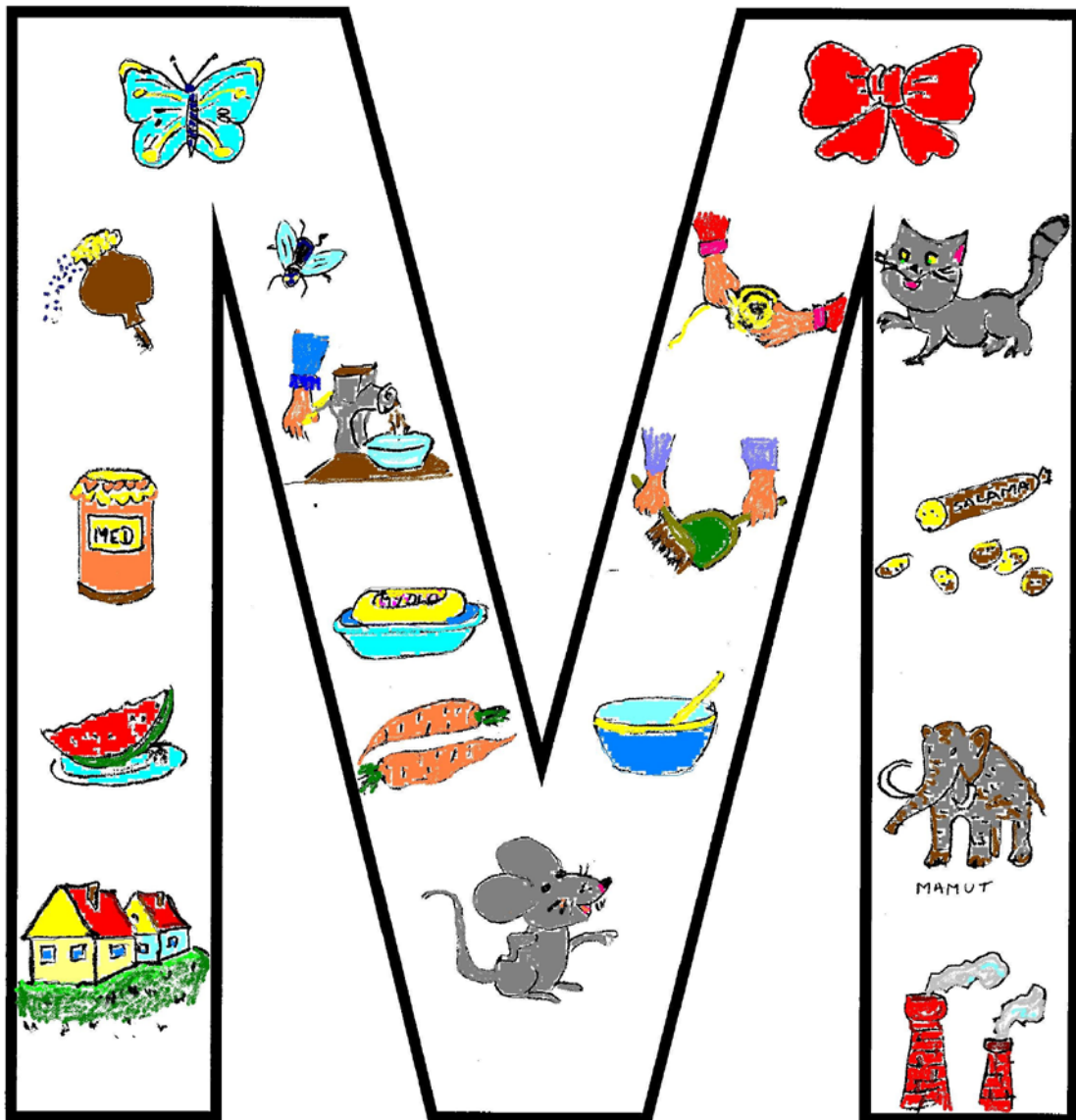
Pomenuj všetky obrázky, vytlieskaj ich a vytvor rovnako sa začínajúce dvojice (lopta – loď, lampa – lavica, les – lev, list – lienka). Zisti, ktorý obrázok sa končí na „L“. (tunel)

Lienka, lev a jeleň
hľadali „L“ celý deň.

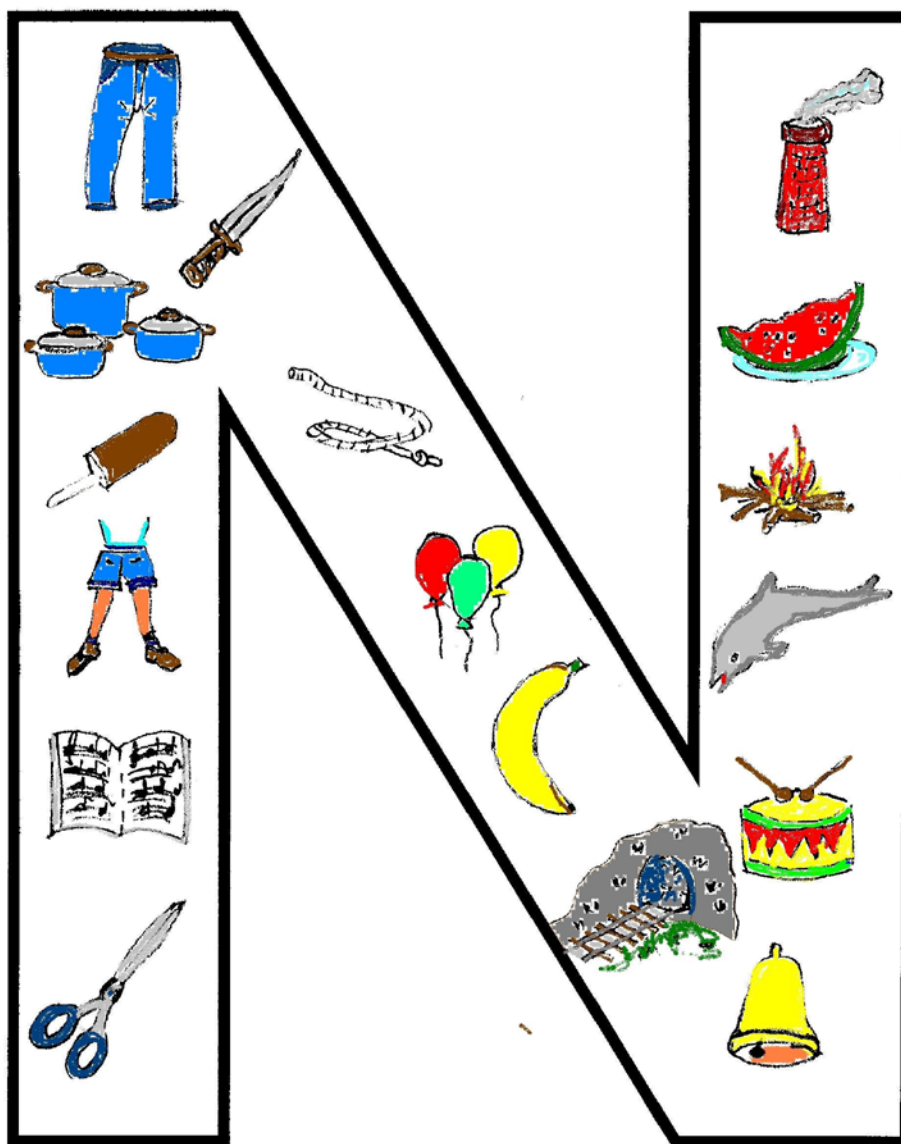
Správne pomenuj všetky obrázky a povedz, kde počuješ „M“.
Vyhľadaj a vytlieskaj rovnako sa začínajúce dvojice.
Aké činnosti ľudí spoznávaš na obrázkoch? Vieš povedať, kto čo robí?

**Mačka chytá myšku,
hľadá „M“ potíšku.**

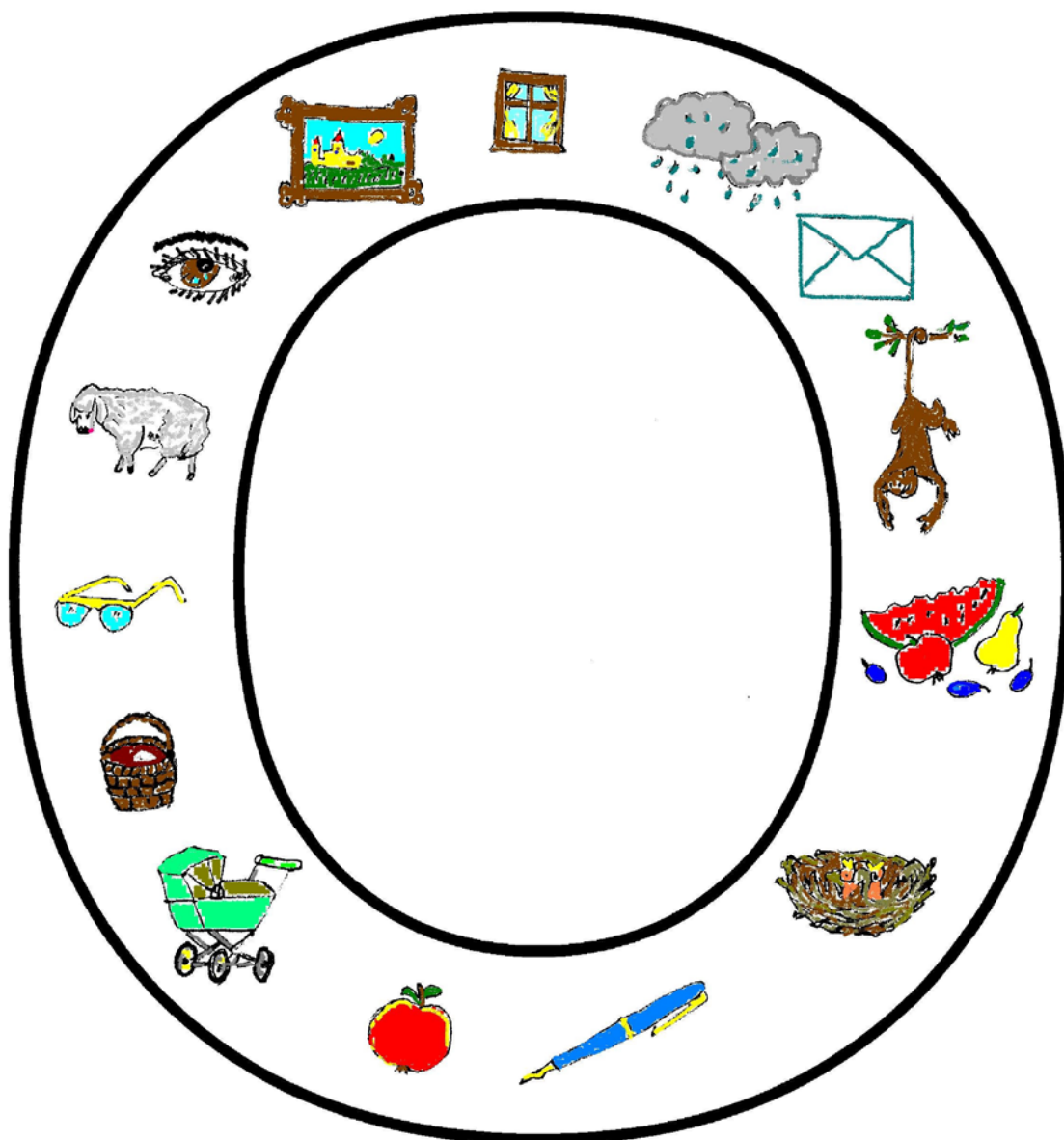
Správne pomenuj predmety, ktoré poznáš. Pozorne počúvaj a zistíš, že v každom je ukryté „N“. Povedz, kde si počul „N“. Skús nájsť tie, ktoré sa končia na „N“ podobne ako komín.

**Nožík, nanuk, banán,
kde je „N“, hneď zbadám.**

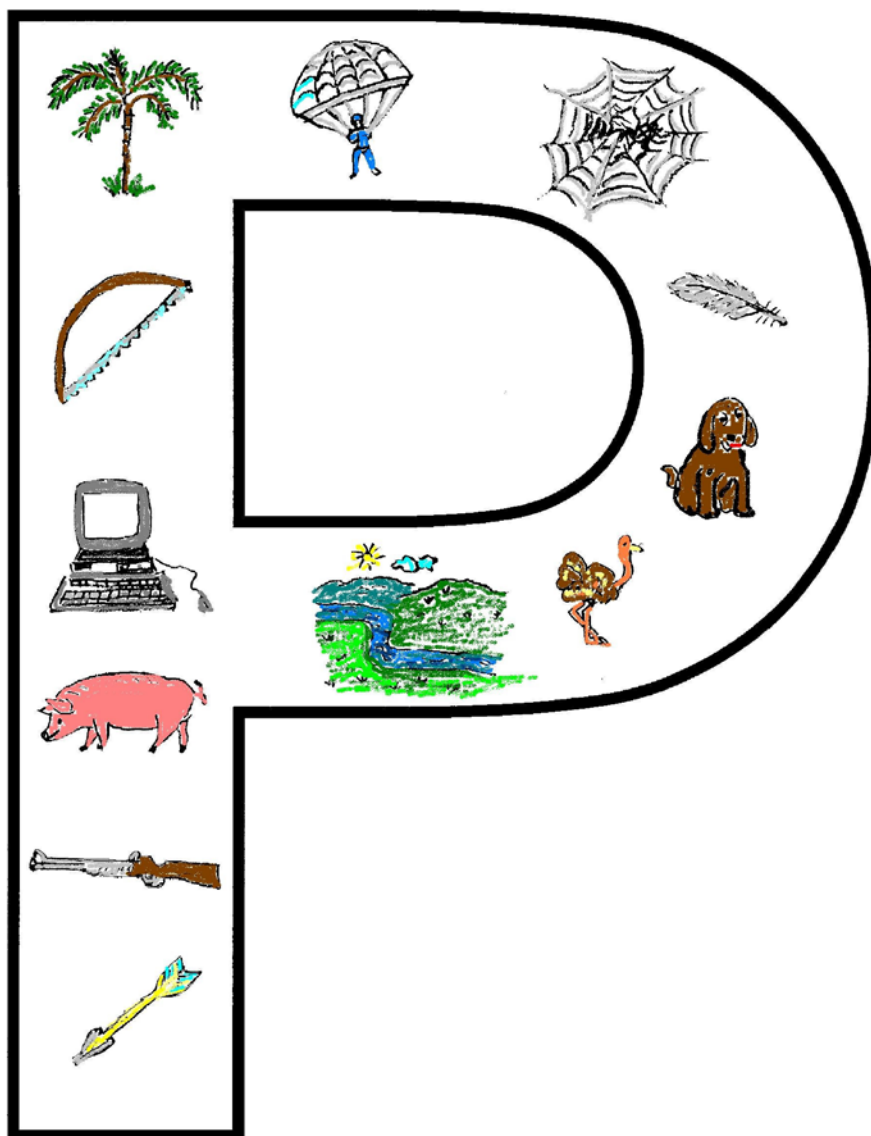
Poznáš všetky obrázky, na ktoré sa dívaš? V hornej časti písmenka „O“ sú rovnako sa začínajúce. Pomenuj ich a zisti, čím sa začínajú. Vyhľadaj dvojice, ktoré k sebe významovo patria. (oko – okuliare, obálka – pero, košík – ovocie)

**Hľadím očkom vľavo, vpravo,
stratené „O“ nájdem hravo.**

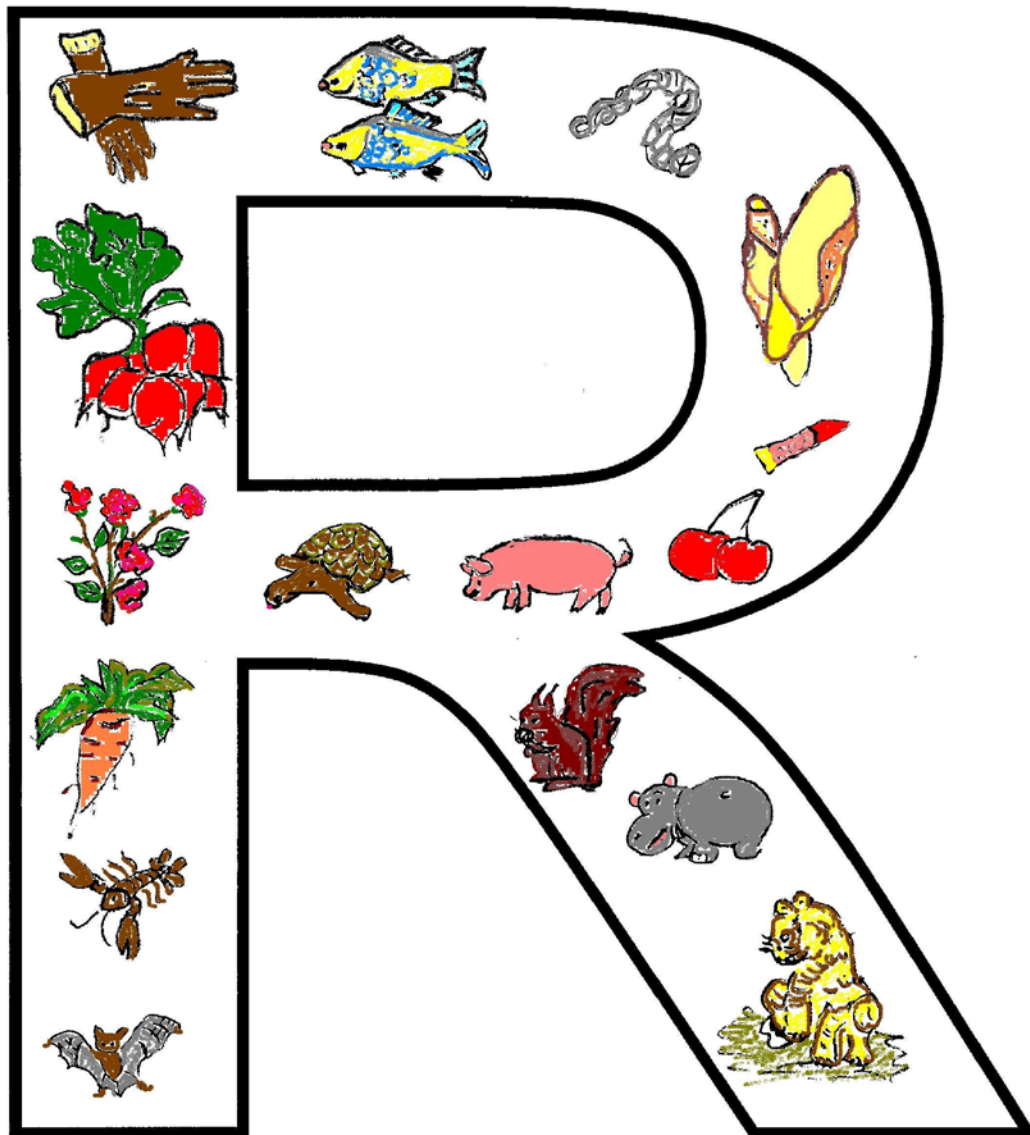
Keď pomenuješ všetky obrázky, zistíš, že v názve každého počuješ „P“.
Ktoré sa začínajú na „PA“? Jeden predmet sa nezačína na „P“. Vieš ktorý?

**Palma, padák, píla,
nájst' „P“ – to je chvíľka.**

Správne pomenuj všetky obrázky a vyhľadaj tie, ktoré sa začínajú na „R“.
Niektoré zvieratá a živočíchy, ktoré vidíš, žijú vo vode. Pomenuj ich.
V názve ktorých dvoch zvierat je „R“ na konci?

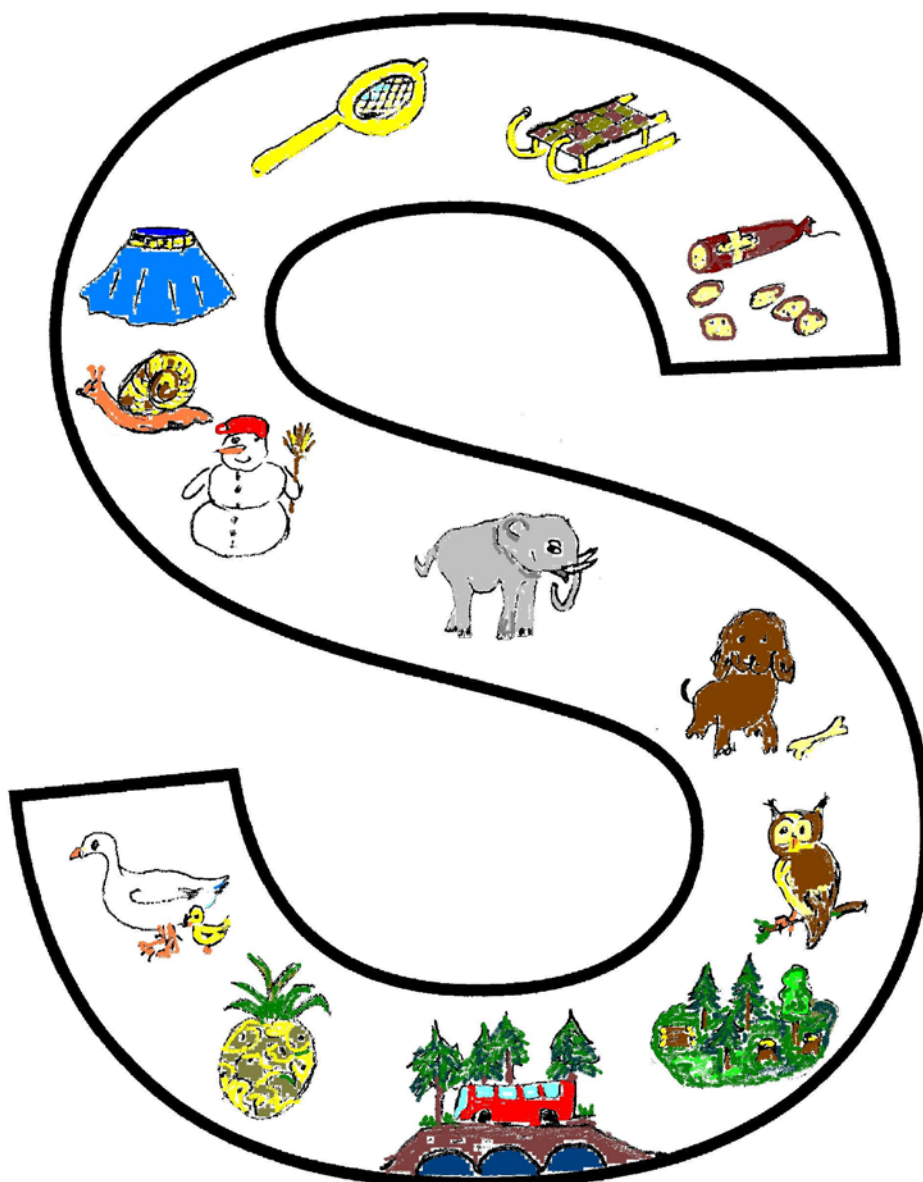
**Ryba, rak a veverička,
povedať „R“ nie je hračka**

Všetky obrázky, ktoré vidíš, správne pomenuj.

Vyhľadaj tie, ktoré sa začínajú a ktoré sa končia na „S“. Ktorých je viac?

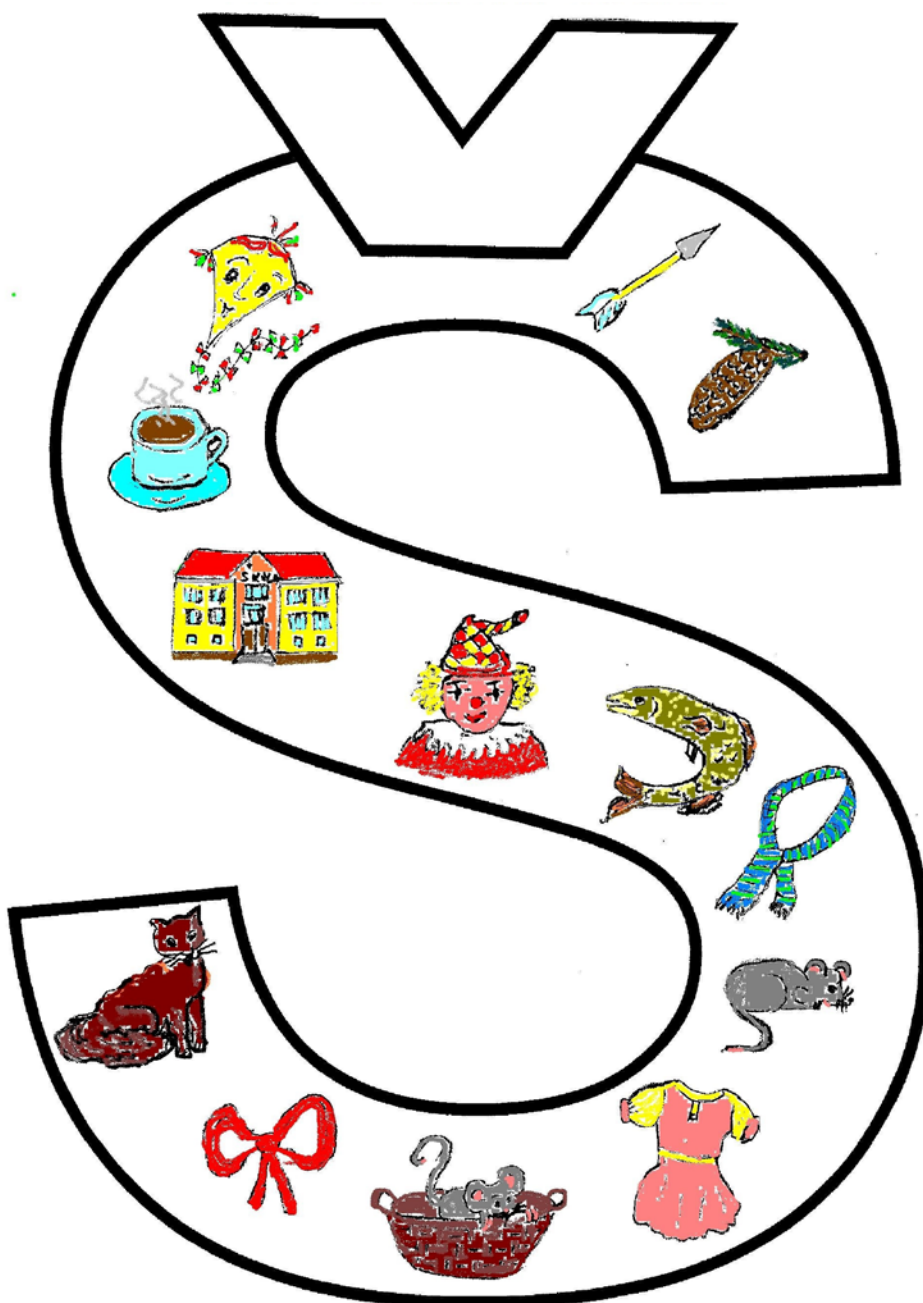
**Sito, sukňa, autobus,
„S“ počuť aj v slove hus**

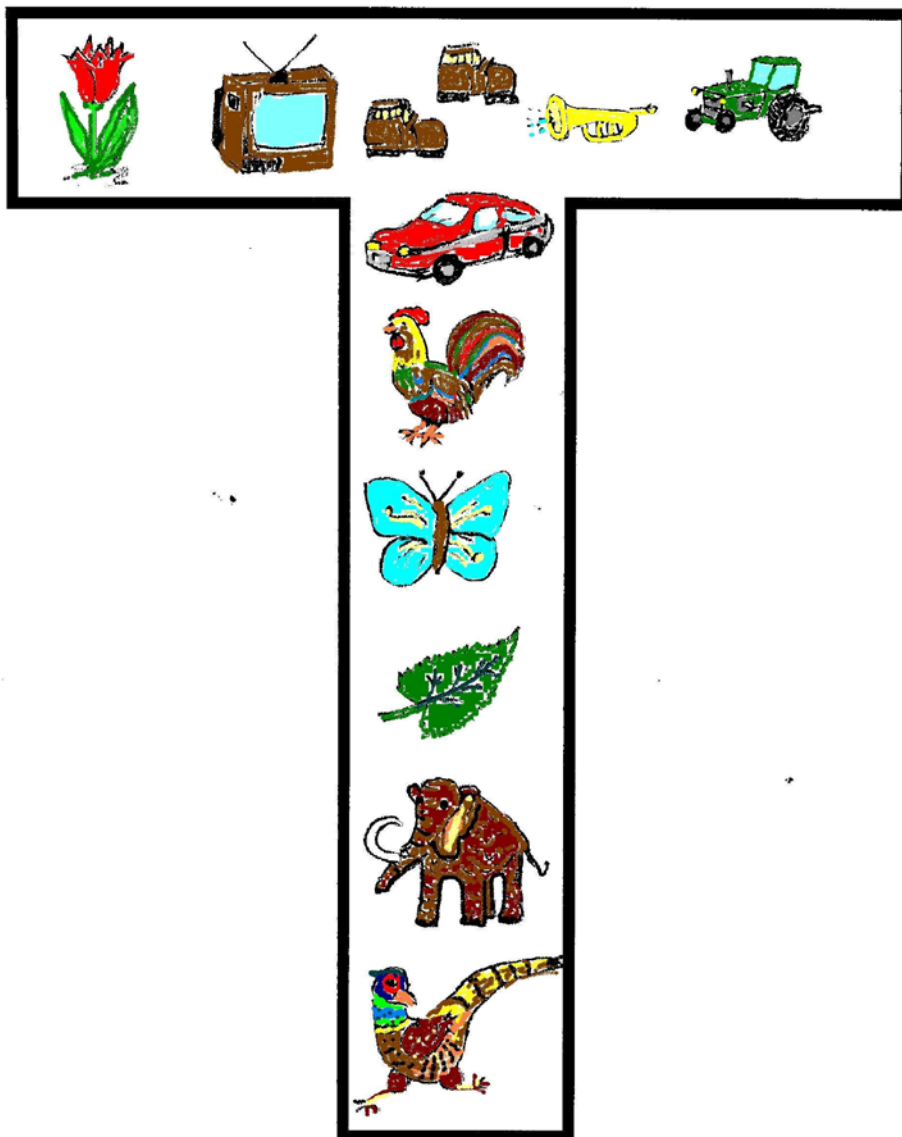
Pomenuj predmety na obrázkoch a pozorne počúvaj, kde sa v ich názve nachádza „š“. Vyhľadaj tie, v ktorých počuješ „š“ na začiatku slova. Ak všetky názvy vytlieskaš, uhádneš, ktoré sú najkratšie.

**Šašo líške šušká:
dve „š“ má aj šuška.**

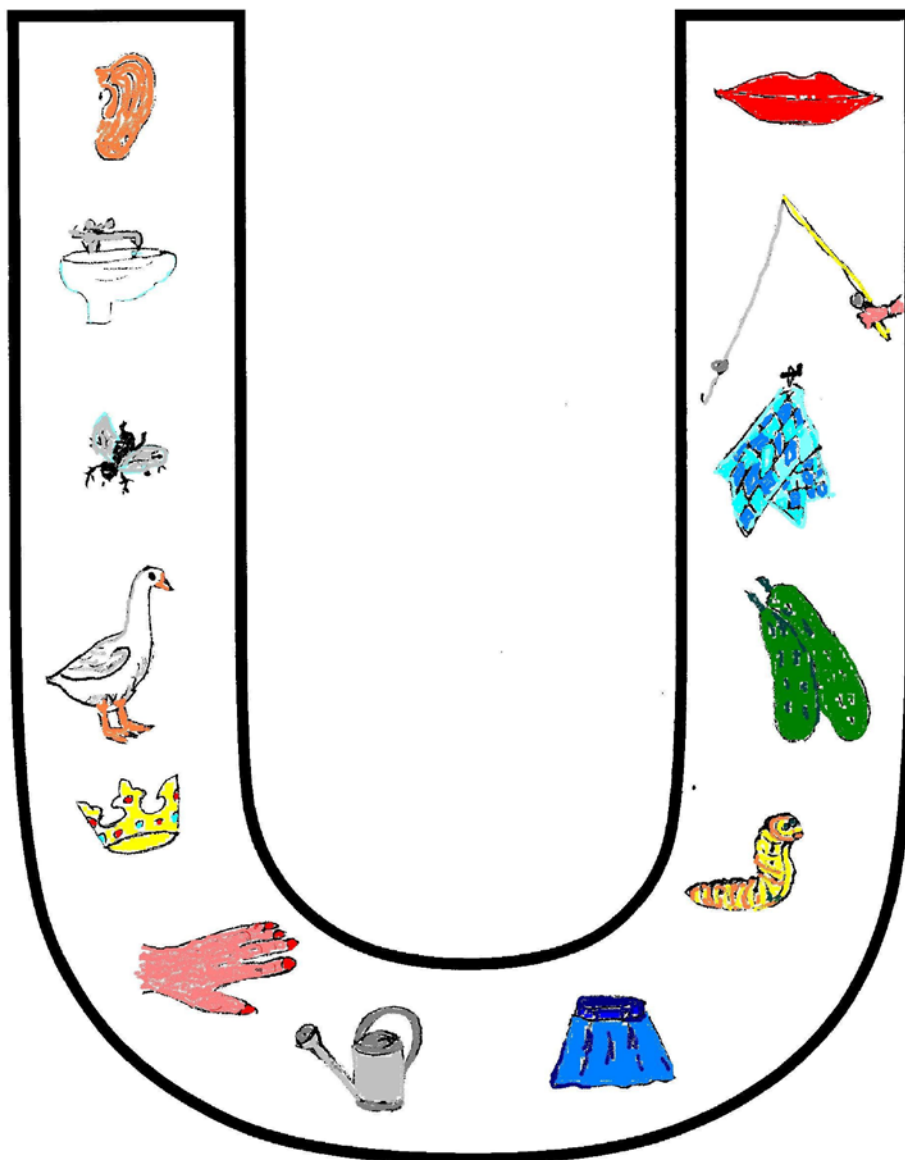
Vyslov správne názvy obrázkov, ktoré vidíš, a vyber tie, ktoré sa začínajú na „T“.
Keď pomenuješ zvieratá a pozorne budeš počúvať, uhádneš, kde je v názve „T“.
Čo majú spoločné zvieratá kohút, mamut, bažant?

**Auto trúbi tu-tu-tú,
v každom slove počúť „T“.**

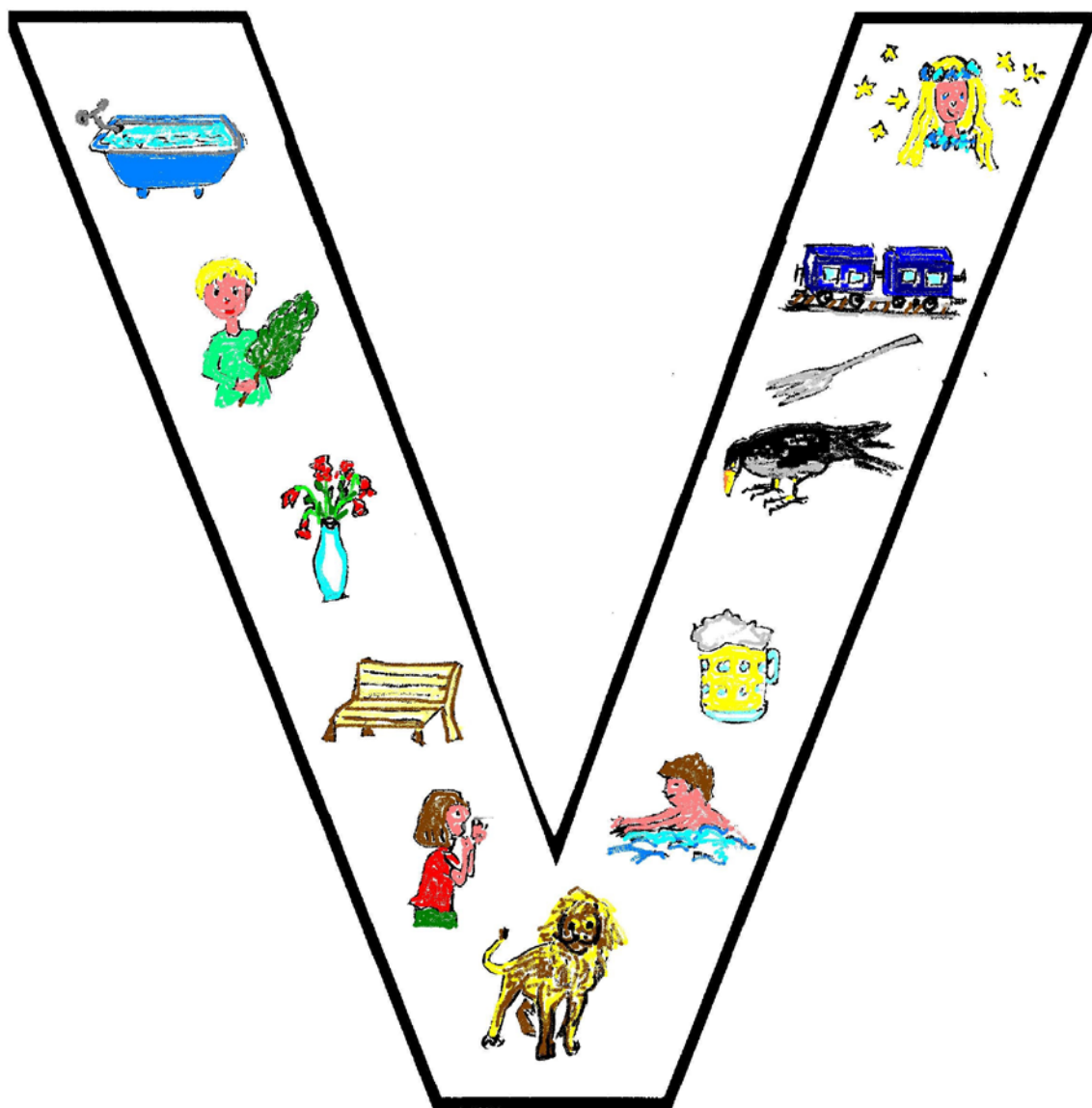
Keď pomenuješ všetky obrázky, sluchom rozlíšiš, kde počuješ „U“.
Vymenuj tie, ktoré sa na „U“ začínajú. Vedel by si všetky predmety a zvieratá zmenšiť? Skús to.

**Ucho, ústa, umývadlo,
kde všade sa „U“ schovalo?**

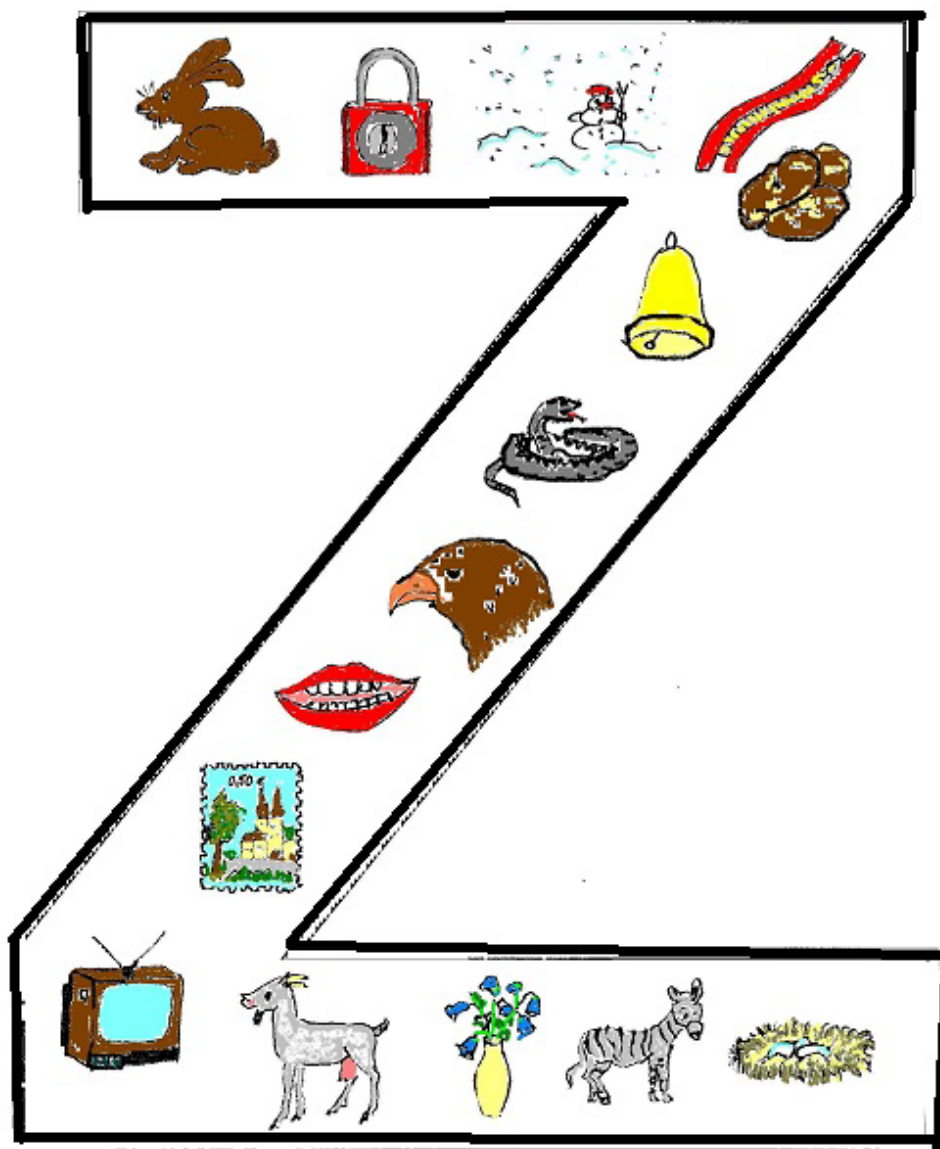
Najskôr pomenuj obrázky na ľavej strane písmenka a zisti, či v názve počuješ „V“.
Potom pomenuj obrázky na pravej strane a urči, ktoré sa začínajú na „V“.
Opíš, čo robia deti.

**Malá víla vence vila,
pritom všetky „V“ stratila.**

Na obrázkoch sú nakreslené rôzne predmety a niektoré zvieratá.
Pomenuj ich a vytvor skupinu začínajúcich sa na „Z“.
Ktoré predmety by v domácnosti nemali chýbať?

**Zebra, zajac, zmija,
kde je „Z“, viem i ja.**

Keď pomenuješ správne všetky predmety a zvieratá, zistíš, kde počuješ „ž“.
Vieš, ktoré z nich sú voľne žijúce zvieratá?

**Žaba, žabka, žabička,
skoč mi pre „ž“, maličká.**

